

به نام خدا

مقدمه مولف

جایی نرسد کس ، به توانایی خویش

الّا تو چراغ رحمتش ، داری پیش

(سعدی)

کتابی که پیش رو دارید جامع ترین و کامل ترین کتاب تست روان شناسی تربیتی می باشد . مزیت این کتاب نسبت به کتاب های دیگر گنجانده شدن تمام آزمون های برگزار شده کنکور دانشگاه آزاد و سراسری در رشته های علوم تربیتی ۱ و ۲ از سال ۱۳۷۳ تا آخرین آزمون های برگزار شده و همچنین ذکر منابع و حتی شماره صفحه در آخر هر پاسخ است که شما را از درست بودن پاسخ ها مطمئن می کند . امیدواریم که به هدف خود که همانا تهیه کتاب های جامع و کامل که دانشجویان را از مراجعه به کتاب های متعدد بی نیاز می کند نائل آمده باشیم . کتاب بانک تست روان شناسی رشد ، عمومی ، بالینی و مرضی و کتاب روان شناسی تربیتی و روان شناسی عمومی از همین انتشارات و مؤلف نیز چاپ شده است . از مدیریت محترم انتشارات پوران پژوهش و تمام همکارانشان کمال تشکر و قدردانی را دارم .

با آرزوی سربلندی و شادکامی

عادل مخبری

۰۹۳۷۰۰۵۷۵۷۵

adel_mokhberi@yahoo.com

«محدودیت های زبان من، تعیین کننده محدودیت های جهان من است.»

لودویگ ویتگنشتاین

فهرست مطالب

فصل اول. تعریف، موضوع و روش‌های پژوهش روانشناسی تربیتی	۱
فصل دوم. نظریه‌های رشد شناختی پیاژه، ویگوتسکی و برونر.....	۱۹
فصل سوم. نظریه رشد روانی - اجتماعی اریکسون و نظریه رشد اخلاقی کلبگ	۴۵
فصل چهارم. نظریه‌های یادگیری رفتاری پاولف، ثراندیک و اسکینر.....	۵۷
فصل پنجم. نظریه یادگیری شناختی گشتالت، آزویل، بندورا.....	۸۷
فصل ششم. نظریه‌های یادگیری شناختی خبرپردازی.....	۱۲۱
فصل هفتم. نظریه‌های یادگیری سازنده‌گرایی.....	۱۴۵
فصل هشتم. انگیزش در یادگیری.....	۱۵۳
فصل نهم. سبک‌های یادگیری و تفکر و راهبردهای یادگیری و مطالعه.....	۱۷۳
فصل دهم. هوش، تفکر، مفهوم‌سازی، قاعده‌آموزی.....	۱۹۷
فصل یازدهم. حل مسئله، تفکر انتقادی و آفرینندگی.....	۲۱۵
فصل دوازدهم. طراحی آموزشی، هدف‌های آموزشی.....	۲۲۹
فصل سیزدهم. طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی	۲۴۹
فصل چهاردهم. آموزش معلم محور: آموزش به کمک سخنرانی، آموزش مستقیم	۲۷۵
فصل پانزدهم. آموزش یادگیرنده - محور	۲۹۱
فصل شانزدهم. آموزش به کمک روش‌های تغییر رفتار.....	۳۰۵
فصل هفدهم. سنجش یادگیری و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۳۴۳
آزمون‌های سراسری و آزاد ۱۳۹۴-۱۳۹۰	۳۵۷
منابع.....	۴۹۷

فصل اول

تعریف، موضوع و روش‌های پژوهش روانشناسی تربیتی

سؤال‌های طبقه‌بندی شده

- ۱- دامنه تغییرات ضریب همبستگی از ..... تا ..... است. (سراسری ۷۳)
- (۱) صفر تا -۱ (۲) صفر تا +۱ (۳) صفر تا $\pm 0/1$ (۴) -۱ تا +۱
- ۲- در مبحث کشف روابط بین متغیرها، پیش‌بینی مربوط است به ..... (سراسری ۷۴)
- (۱) روابط تابعی (۲) روابط زمانی (۳) روابط علی (۴) روابط منطقی
- ۳- روش آزمایشی یعنی مطالعه رفتار افراد ..... (سراسری ۷۴)
- (۱) از طریق مشاهده (۲) در موقعیتهای گوناگون
(۳) در موقعیت کنترل شده (۴) در فرایند تعلیم و تربیت
- ۴- کدام تعریف برای یادگیری درست‌ترین تعریف است؟ (سراسری ۷۶)
- (۱) کسب اطلاعات و بینش‌های تازه در یادگیرنده بر اثر تجربه
(۲) ایجاد تغییرات در رفتار یادگیرنده بر اثر تمرین و تکرار
(۳) ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده بر اثر تجربه و تقویت
(۴) ایجاد تغییرات کم و بیش دائمی در رفتار یادگیرنده بر اثر تجربه
- ۵- روش علمی چیست؟ (سراسری ۷۶)
- (۱) روش ذهنی است (۲) روش حل مسئله است
(۳) کارکرد حواس است (۴) مشاهده و آزمایش است
- ۶- کدام عبارت درباره تفاوت یادگیری، رفتار و عملکرد صحیح است؟ (سراسری ۷۶ و ۸۲)
- (۱) هیچ تفاوت معنی داری بین عملکرد، یادگیری و رفتار وجود ندارد
(۲) یادگیری و عملکرد دو اصطلاح مختلف برای یک مفهوم واحد هستند
(۳) یادگیری و رفتار معادل هستند، اما عملکرد با آنها تفاوت دارد
(۴) یادگیری نوعی توانایی است، اما عملکرد تظاهرات آشکار یادگیری است

- ۷- بی . اف. اسکینر در پژوهش معروف خود درباره طراحی آزمایش رفتار کنشگر (عامل) در یکی از مراحل آزمایش تقویت‌کننده را حذف می‌کند. در طرح آزمایشی ABAB وی این کار را به این خاطر انجام می‌دهد که:
- (سراسری ۷۶ و ۸۲)
- ۱) جاندار قدری استراحت کند و دچار «نوروز» آزمایشگاهی نشود
  - ۲) روشن شود که افزایش رفتار صرفاً ناشی از حضور عامل تقویت‌کننده است
  - ۳) موجب شود که فروانی رفتار از حالت خط پایه تجاوز کند و بیشتر شود
  - ۴) نوع فزاینده رفتار را تغییر دهد و تقویت‌کننده دیگری برگزیند
- ۸- تغییر را محصول یادگیری می‌خوانند که چگونه باشد؟ (سراسری ۷۷)
- ۱) ناشی از تجربه و نسبتاً ثابت
  - ۲) دارای پایه ارثی
  - ۳) مبتنی بر غریزه
  - ۴) ناشی از بلوغ
- ۹- روانشناسی تربیتی، عبارت است از: (سراسری ۷۷)
- ۱) بررسی اصول تربیت
  - ۲) علم تربیت کودکان
  - ۳) علم یادگیری و آموزش
  - ۴) مطالعه کاربردی آموزش
- ۱۰- بنا به اعتقاد گیج و برلایندر، برای اطلاع از میزان یادگیری دانش‌آموزان باید به کدام عامل مراجعه کرد؟ (سراسری ۸۰)
- ۱) عملکرد
  - ۲) رفتار
  - ۳) توان بالقوه
  - ۴) یادگیری نهان
- ۱۱- مطالعه کدام یک از مباحث زیر در قلمرو روانشناسی تربیتی قرار می‌گیرد؟ (سراسری ۸۱)
- ۱) یادگیری و روشهای آموزش
  - ۲) تحول شناختی کودکان و نوجوانان
  - ۳) بررسی شخصیت از کودکی تا پیری
  - ۴) بهداشت روانی دانش‌آموزان
- ۱۲- رابطه بین آموزش و پرورش کدام است؟ (سراسری ۸۱)
- ۱) آموزش وسیله‌ای برای پرورش است
  - ۲) پرورش وسیله‌ای برای آموزش است
  - ۳) آموزش از پرورش جامع‌تر و گسترده‌تر است
  - ۴) پرورش کوتاه مدت‌تر از آموزش است
- ۱۳- در روش «تک آزمودنی» اگر به بررسی وضعیت رفتار تغییر یافته در شرایط طبیعی غیر آزمایشی توجه شود، کدام مرحله از طرح پژوهشی را اجرا کرده‌ایم؟ (سراسری ۸۱)
- ۱) پی‌گیری
  - ۲) خط پایه
  - ۳) آزمایشی
  - ۴) مشاهده مستقیم
- ۱۴- در پس نظریه سازندگی کدام دیدگاه فلسفی وجود دارد؟ (آزاد ۸۱)
- ۱) اثبات‌گرایی
  - ۲) تداعی‌گرایی
  - ۳) پس اثبات‌گرایی
  - ۴) خردگرایی

- ۱۵- در روش همبستگی، پژوهشگر بدون هیچگونه دخل و تصرفی: (آزاد ۸۱)
- ۱) وجود یا عدم وجود روابط میان متغیرها را بررسی می‌کند
  - ۲) بین متغیرها رابطه و همبستگی ایجاد می‌کند
  - ۳) روابط علت و معلولی بین متغیرها را مورد بررسی قرار می‌دهد
  - ۴) اثرات حاصل از یک متغیر را در متغیر دیگر بررسی می‌کند
- ۱۶- کدام عبارت درباره تفاوت یادگیری و عملکرد صحیح است؟ (سراسری ۸۲)
- ۱) هیچ تفاوت معنایی بین عملکرد، یادگیری و رفتار وجود ندارد
  - ۲) یادگیری و عملکرد دو اصطلاح مختلف برای یک مفهوم واحد هستند
  - ۳) یادگیری و رفتار معادل هستند، اما عملکرد با آنها تفاوت دارد
  - ۴) یادگیری نوعی توانایی است، اما عملکرد با آنها تفاوت دارد
- ۱۷- تفاوت بین نظریه یادگیری و نظریه آموزشی کدام است؟ (سراسری ۸۲)
- ۱) نظریه‌های یادگیری بنیادی هستند ولی نظریه‌های آموزشی کاربردی
  - ۲) نظریه‌های یادگیری تجربی هستند ولی نظریه‌های آموزشی همبستگی
  - ۳) نظریه‌های آموزشی تجویزی هستند ولی نظریه‌های یادگیری توصیفی
  - ۴) نظریه‌های آموزشی فلسفی هستند ولی نظریه‌های یادگیری علمی
- ۱۸- کدام بیان درباره علم روانشناسی تربیتی این روزها طرفداران بیشتری در میان صاحب نظران دارد؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) روانشناسی تربیتی یک شاخه مستقل علمی است با روشهای مخصوص به خودش
  - ۲) روان‌شناسی تربیتی به کاربرد یافته‌های روانشناسی در مسائل تعلیم و تربیت گفته می‌شود
  - ۳) روان‌شناسی تربیتی یافته‌های آزمایشگاه‌های روان‌شناسی را در کلاس درس به آزمایش می‌گذارد
  - ۴) روان‌شناسی تربیتی به مجموعه‌ای از اصول و روشهای مورد قبول صاحب نظران تعلیم و تربیت گفته می‌شود
- ۱۹- کدام روش پژوهش کیفی محسوب نمی‌شود؟ (سراسری ۸۳)
- ۱) آزمایشگری
  - ۲) مورد پژوهی
  - ۳) بررسی میدانی
  - ۴) قوم نگاری
- ۲۰- کدام روش تحقیق، جزء روشهای کیفی در روانشناسی تربیتی محسوب نمی‌شود؟ (سراسری ۸۴)
- ۱) روش همبستگی
  - ۲) روش مطالعه موردی
  - ۳) روش قوم نگاری
  - ۴) روش بالینی
- ۲۱- تحقیق مبتنی بر بررسی عقاید و نگرش‌ها را در کدام گروه از روشهای زیر طبقه‌بندی می‌کنند؟ (سراسری ۸۵)
- ۱) زمینه‌یابی
  - ۲) قوم نگاری
  - ۳) مورد پژوهی
  - ۴) بررسی میدانی

- ۲۲- ضریب همبستگی برابر با $0/70$ - ..... (سراسری ۸۵)
- ۱) بیانگر رابطه علت و معلولی بین دو متغیر است
  - ۲) نشان دهنده درصد وجه مشترک بین دو متغیر است
  - ۳) نشان می‌دهد که افزایش متغیر اول با کاهش متغیر دوم همراه است
  - ۴) بیانگر این است که افزایش متغیر اول با افزایش متغیر دوم همراه است
- ۲۳- در روش آزمایشی، محقق در جستجوی تعیین اثر ..... می‌باشد؟ (سراسری ۸۵)
- ۱) متغیر وابسته بر متغیر مستقل
  - ۲) متغیر مستقل بر متغیر وابسته
  - ۳) متغیر مستقل بر رفتار گروه گواه
  - ۴) متغیر وابسته بر رفتار گروه آزمایش
- ۲۴- دیویی و طرفداران مکتب کارکرد گرایی در پی آن بودند که؟ (سراسری، ۸۵)
- ۱) با استفاده از روشهای آزمایش و خطا دانش‌آموزان را برای حل مسئله تقویت کنند
  - ۲) دانش‌آموزان را با مسائل مواجه سازند تا با استفاده از شهود و بصیرت طبیعی مسائل را حل کنند
  - ۳) فونونی که در روانشناسی تربیتی تهیه کنند که در حل مسائل زندگی واقعی کاربرد داشته باشد
  - ۴) اطلاعات لازم را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند تا با پردازش آنها به حل مسئله توفیق یابند
- ۲۵- در مقایسه نتایج حاصل از پژوهش‌های کمی و توصیفی کدام نتیجه‌گیری زیر درست است؟ (آزاد ۸۹)
- ۱) نتایج داده‌های توصیفی قابل تعمیم نیستند
  - ۲) نتایج داده‌های کمی قابل تعمیم نیستند
  - ۳) نتایج داده‌های توصیفی قابل اعتماد نیستند
  - ۴) نتایج داده‌های کمی قابل اعتماد نیستند
- ۲۶- روانشناسی تربیتی عمدتاً به مطالعه ..... می‌پردازد؟ (آزاد ۸۹)
- ۱) موقعیت‌های آموزشی و کلاس درس
  - ۲) همه موضوعهای روان شناختی
  - ۳) علائق، آزمونهای هوشی و پیشرفت تحصیلی
  - ۴) ویژگی‌های یادگیرندگان، یادگیری و آموزش
- ۲۷- در مقایسه آموزش با تدریس می‌توان گفت: (آزاد ۸۹)
- ۱) تدریس کلی‌تر از آموزش است
  - ۲) تدریس بخشی از آموزش است
  - ۳) تدریس جا افتاده‌تر از آموزش است
  - ۴) تدریس فعالیتهای همه جانبه معلم را شامل می‌شود

- ۲۸- روانشناسی تربیتی به معنی امروزی آن با کوشش کدام یک از افراد زیر آغاز شد؟
(۱) ویلیام جیمز (۲) وودورث (۳) ادوارد ثرندایک (۴) استنلی هال
- ۲۹- کدام یک از گزینه‌های زیر نادرست است؟
(۱) گر چه هر نوع یادگیری به تغییر می‌انجامد، اما هر نوع تغییری یادگیری به حساب نمی‌آید
(۲) توان رفتاری یعنی اینکه تغییر حاصل از یادگیری به تغییر در تواناییهای یادگیرنده می‌انجامد، نه صرفاً به تغییر در رفتار ظاهری او
(۳) ما برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد هم به رفتار آشکار و هم به رفتار نهان او مراجعه می‌کنیم
(۴) تفکر هم محصول یادگیری است و هم جزء تجاربی به حساب می‌آید که به یادگیری می‌انجامد
- ۳۰- این جمله که تعلیم و تربیت واقعی از انتقال صرف معلومات فراتر می‌رود و پرورش تمایلات طبیعی کودک بویژه تمایل به کشف کردن را تشویق می‌کند معرف دیدگاه کدام نظریه‌پرداز است؟
(۱) اسکینر (۲) پیازه (۳) پاولف (۴) دیویی
- ۳۱- کدام یک از تعاریف زیر مربوط به آموزش نمی‌باشد؟
(۱) آموزش، فراهم آوردن فرصتهایی است برای اینکه دانش‌آموزان یاد بگیرند
(۲) آموزش به عنوان خلق محیطهای یادگیری که در آن فعالیتهای مورد نیاز یادگیرندگان برای ساختن دانش و کسب توانایی تفکر به حداکثر می‌رسد
(۳) آموزش هر گونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح ریزی شده‌ای که هدف آن آسان کردن یادگیری در یادگیرندگان است
(۴) آموزش به فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور دانش‌آموزان و دانشجویان و غالباً به صورت کلامی صورت می‌گیرد گفته می‌شود
- ۳۲- کدام یک از گزینه‌های زیر تفاوت بین مفهوم پرورش و کارآموزی را نشان می‌دهد؟
(۱) فعالیتهای کارآموزی محدوداند ولی فعالیتهای پرورشی بسیار وسیع‌اند
(۲) هدفهای پرورشی محدود و مشخص‌اند ولی هدفهای کارورزی کلی و جامع‌اند
(۳) نظامهای پرورشی عموماً تأمین‌کننده نیازهای پرورش‌یابندگان هستند ولی دوره‌های کارآموزی نیازهای سازمانهای اداره‌کننده این دوره‌ها را بر آورده می‌سازند
(۴) پرورش غالباً توسط مؤسسات صنعتی و خدماتی و گاهی دولتی صورت می‌گیرد ولی دوره‌های کارآموزی عموماً توسط نهادهای رسمی و دولتی انجام می‌پذیرد
- ۳۳- روش همبستگی جزء کدام یک از روشهای پژوهشی است؟
(۱) پژوهش کمی (۲) پژوهش آزمایشی (۳) پژوهش کاربردی (۴) پژوهش کیفی

- ۳۴- در کدام یک از پژوهش‌های دیگر تمام شرایط پژوهش زیر نظارت و کنترل دقیق آزمایشگر قرار می‌گیرد تا امکان تعیین تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته فراهم آید؟
 (۱) پژوهش همبستگی (۲) پژوهش آزمایشی (۳) پژوهش توصیفی (۴) پژوهش کیفی
- ۳۵- مراحل انجام پژوهش عبارتند از:
 (۱) طرح سوال، فرضیه، قانون، جمع‌آوری داده، نظریه، اصل
 (۲) طرح فرضیه، سوال، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نظریه، قانون
 (۳) طرح مسئله، فرضیه، اصل، قانون، نظریه، تجزیه و تحلیل داده‌ها
 (۴) طرح سوال، فرضیه، جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، قانون، نظریه
- ۳۶- در کدام مرحله طرح بازگشتی (ABAB) متغیر مستقل مجدداً بکار گرفته می‌شود؟
 (۱) مرحله A اول (۲) مرحله A دوم (۳) مرحله B اول (۴) مرحله B دوم
- ۳۷- تشابه رفتار و عملکرد در چیست؟
 (۱) هر دو درونی هستند
 (۲) عملکرد و رفتار همان محصول‌های یادگیری هستند
 (۳) هر دو به جنبه‌های قابل مشاهده یادگیری اشاره دارند
 (۴) هر دو بر حسب تأثیراتشان دسته‌بندی می‌شوند
- ۳۸- وقتی دانش‌آموزی در حین تدریس معلم، مطلبی را می‌آموزد کدام نوع یادگیری در او رخ می‌دهد؟
 (۱) درونی (۲) عمدی (۳) بیرونی (۴) اتفاقی
- ۳۹- هدف آموزش چیست؟
 (۱) ایجاد عملکرد (۲) تغییر رفتار
 (۳) آسان کردن یادگیری (۴) افزایش مهارت فردی
- ۴۰- از دیدگاه چه کسی «تجربه به عنوان نوعی داد و ستد بین یادگیرنده و آنچه در زمان یادگیری، محیط او را تشکیل می‌دهد» تشکیل می‌شود؟
 (۱) گانیه (۲) دیویی (۳) هیلگارد (۴) براون و اتکینسن
- ۴۱- مهمترین ویژگی آموزش کلاسی چیست؟
 (۱) طراحی فعالیتهای آموزشی از سوی معلم
 (۲) انجام فعالیتهای یادگیری از سوی دانش‌آموزان
 (۳) انتقال دانش و مهارتهای گوناگون از سوی معلم به دانش‌آموزان
 (۴) برقراری کنش متقابل میان معلم و دانش‌آموزان

۴۲- آراء کدامیک از دانشمندان زیر توجه به روش علمی و مسائل یادگیری را رونق بخشید و با تأکید بر فعال بودن انسان در جریان یادگیری زمینه‌های پذیرش روانشناسی گشتالت را فراهم کرد؟

(۱) ادوارد ثرندایک (۲) استنلی هال (۳) جان دیوئی (۴) ماکس ورتایمر

۴۳- به بیانی که به رابطه بین دو متغیر اشاره می‌کند اما از لحاظ علمی هنوز به اثبات نرسیده است ..... گفته می‌شود؟

(۱) اصل (۲) قانون علمی (۳) واقعیت (۴) نظریه

۴۴- زمانی که شرایط ویژه زندگی یک فرد را به دلایل علمی یا اخلاقی نمی‌توان تکرار کرد از چه نوع پژوهشی استفاده می‌کنیم؟

(۱) بررسی میدانی (۲) پژوهش آزمایشی (۳) مورد پژوهی (۴) پژوهش کمی

۴۵- با توجه به داده‌های حاصل از پژوهش کمی و کیفی، کدام یک از گزینه‌های زیر درست است؟

(۱) نتایج حاصل از داده‌های کیفی قابل تعمیم نیستند

(۲) نتایج حاصل از داده‌های کمی قابل تعمیم نیستند

(۳) نتایج حاصل از داده‌های کیفی قابل اعتماد نیستند

(۴) نتایج حاصل از داده‌های کمی قابل اعتماد نیستند

۴۶- در مقایسه تدریس با آموزش، می‌توان گفت .....؟

(۱) تدریس و یادگیری دو اصطلاح هم معنا است

(۲) تدریس کلی‌تر از آموزش است

(۳) آموزش هم تدریس کلاسی معلم و هم سایر فعالیت‌های غیر کلامی او را شامل می‌شود

(۴) تدریس اصطلاح جا افتاده‌تری از آموزش است و فعالیت‌های همه جانبه معلم را بهتر نشان می‌دهد.

۴۷- کدامیک از گزینه‌های زیر ویژگی پژوهش کمی را نشان می‌دهد؟

(۱) روشهای کمی برای اثبات واقعیتها به صورت عددی، برای پیش‌بینی و برای نشان دادن روابط

علت و معلولی مورد استفاده قرار می‌گیرد

(۲) روشهای کمی پژوهش وابسته به فلسفه پس اثبات‌گرایی‌اند و معتقدند که دانش مستقل از دانشمند

است

(۳) نتایج اطلاعات پژوهش کمی از راه استفاده از منابع داده‌ها مانند مشاهده، مصاحبه، زمینه‌یابی و

غیره جمع‌آوری می‌شوند

(۴) هر سه گزینه صحیح است

- ۴۸- برای انجام کدامیک از انواع پژوهش چهار مرحله: ۱- تشخیص مسئله ۲- جمع‌آوری اطلاعات ۳- تصمیم‌گیری ۴- اقدام یا عمل پیشنهاد شده است؟
- (۱) پژوهش آزمایشی تک آزمونی (۲) پژوهش عمل نگر
(۳) مورد پژوهی (۴) بررسی میدانی
- ۴۹- برای بررسی موقعیت‌های واقعی از چه روش پژوهشی استفاده می‌کنیم؟
- (۱) پژوهش میدانی (۲) پژوهش همبستگی
(۳) پژوهش توصیفی (۴) پژوهش قوم نگاری
- ۵۰- اولین مرحله انجام پژوهش چیست؟
- (۱) طرح فرضیه (۲) طرح مسئله (۳) جمع‌آوری داده‌ها (۴) مشاهده
- ۵۱- اغلب مطالعات پس اثبات گرایی به صورت پژوهش‌های ..... صورت می‌گیرد؟
- (۱) آزمایشی (۲) کمی (۳) موردی (۴) عمل نگر
- ۵۲- «گسترش نگرش، دانش، مهارت و الگوهای رفتاری مورد نیاز یک فرد برای انجام عملکرد مناسب در یک تکلیف یا شغل معین» تعریف کدامیک از مفاهیم زیر می‌باشد؟
- (۱) پرورش (۲) تدریس (۳) آموزش (۴) کارآموزی
- ۵۳- کدامیک از موارد زیر جزء نقش نظریه‌های یادگیری نمی‌باشد؟
- (۱) تحلیل یادگیری و معرفی نحوه انجام پژوهش درباره یادگیری
(۲) خلاصه کردن مقدار زیادی دانش مربوطه به قوانین یادگیری و نظم بخشیدن به آنها
(۳) توصیف و گزارش آنچه که در یک موقعیت معین و در یک لحظه معین اتفاق می‌افتد
(۴) کوشش در جهت تبیین یادگیری و دلایل ایجاد آن
- ۵۴- پژوهش آزمایشی تک آزمودنی، چه زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد؟
- (۱) وقتی که با مشکل منحصر به فرد رو به رو هستیم
(۲) وقتی که پیدا کردن تعداد زیادی افراد مشابه برای تقسیم آنها به گروه‌های آزمایشی و گواه ممکن نیست
(۳) وقتی که تعیین شاخصهای آماری و آزمون فرضیه که از اقدامات ضروری پژوهش‌های گروهی است ضرورت ندارد
(۴) همه موارد صحیح است

پاسخنامه سؤال‌های طبقه‌بندی شده

- (۱) گزینه (۴) صحیح است
دامنه تغییرات ضریب همبستگی از -۱ تا +۱ می‌باشد. ضریب همبستگی ۱- نشان دهنده رابطه کامل منفی یا معکوس بین دو متغیر است و ضریب همبستگی +۱ نشان دهنده رابطه کامل مثبت و مستقیم بین دو متغیر است. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۵)
- (۲) گزینه (۲) صحیح است.
در پژوهش همبستگی رابطه میان دو یا چند متغیر، رویداد یا ویژگی تعیین می‌شود. با استفاده از روش همبستگی می‌توان رابطه زمانی بین متغیرها و هم رابطه پیش‌بینی بین آنها را تعیین کرد. رابطه بین متغیرها در روش همبستگی با یک ضریب عددی به نام ضریب همبستگی نشان داده می‌شود. در ضریب همبستگی هم میزان و هم جهت رابطه دیده می‌شود. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۵)
- (۳) گزینه (۳) صحیح است.
در پژوهش آزمایشی علاوه بر توصیف و پیش‌بینی به رابطه علت معلولی بین امور نیز پی می‌بریم. دقیق‌ترین و معتبرترین نوع پژوهش در آموزش و یادگیری آزمایش است. پژوهش آزمایشی به دو صورت گروهی و انفرادی انجام می‌گیرد. در آزمایش گروهی تمام شرایط پژوهش زیر نظارت و کنترل دقیق آزمایشگر در می‌آیند تا امکان تعیین تأثیر و ایجاد تغییرات یا اصطلاحاً دخل تصرف در یک متغیر که متغیر مستقل نام دارد بر متغیر دیگر که متغیر وابسته نامیده می‌شود فراهم آید. برای این منظور از دو گروه آزمودنی که به صورت تصادفی از میان گروه وسیع‌تری از افراد انتخاب شده‌اند استفاده می‌شود و یکی از آن دو گروه را گروه آزمایشی و گروه دیگر را گروه گواه می‌نامند. منظور از انتخاب تصادفی این است که هر فرد آزمودنی با احتمال مساوی بتواند در گروه آزمایشی یا گروه گواه قرار گیرد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۸)
- (۴) گزینه (۴) صحیح است.
یادگیری به فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می‌شود و نمی‌توان آن را به حالت‌های موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، ... پدید می‌آید نسبت داد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۲۸)
- (۵) گزینه (۴) صحیح است.
- (۶) گزینه (۴) صحیح است.
یادگیری نوعی توانایی است که در فرد ایجاد می‌شود و تنها از طریق مراجعه به رفتار آشکار فرد می‌توان از آن اطلاع حاصل کرد. از سوی دیگر رفتار به اعمال و حرکات مختلف درونی و بیرونی فرد گفته می‌شود. روانشناسان رفتارها را به دو دسته رفتارهای آشکار و نهان تقسیم می‌کنند. ما

برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد به رفتار قابل مشاهده یا به اصطلاح دقیق‌تر به عملکرد او مراجعه می‌کنیم. عملکرد نیز مانند رفتار آشکار به جنبه‌های قابل مشاهده یادگیری اشاره می‌کند، اما تفاوت رفتار با عملکرد در آن است که رفتار به هر گونه عمل شخص گفته می‌شود در حالی که عملکرد به نتیجه عمل فرد اشاره می‌کند که در ارزشیابی از میزان یادگیری او مورد استفاده قرار می‌گیرد. عملکردها همان محصول یادگیری است. تفاوت بین یادگیری و عملکرد تفاوت بین دانستن و چگونه انجام دادن کاری و انجام دادن آن کار است. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۱)

(۷) گزینه (۲) صحیح است.

در طرح بازگشتی که به طرح ABAB نیز معروف است، چهار مرحله به شرح زیر وجود دارد: مرحله اول (A) شامل یک دوره مشاهده خط پایه است که در آن متغیر وابسته در شرایط طبیعی و بدون دخالت متغیر مستقل برای مدتی معین مورد مشاهده قرار می‌گیرد. مرحله دوم (B) مرحله آزمایشی است که در آن متغیر مستقل به کار گرفته می‌شود و تأثیر آن بر متغیر وابسته مشاهده و تعیین می‌شود. در مرحله بازگشتی (A) متغیر مستقل کنار گذاشته می‌شود یعنی وضعیت به شرایط خط پایه بازگشت داده می‌شود. در مرحله چهارم (B) مجدداً متغیر مستقل به کار گرفته می‌شود. فایده افزودن مرحله (A) دوم به طرح آزمایشی این است که نشان داده شود علت تغییر حاصل در متغیر وابسته در جهت دلخواه یا پیش‌بینی شده متغیر مستقل بوده است نه عاملی دیگر. اگر با افزودن و کنار گذاردن متغیر مستقل در مراحل دوم و سوم طرح تغییرات مطلوب در متغیر وابسته ایجاد و بعد از بین برود، می‌توان حکم کرد ایجاد که عامل ایجاد تغییر در متغیر وابسته همان متغیر مستقل است. (روانشناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۸۴)

(۸) گزینه (۱) صحیح است.

ویژگیهای مهم تعریف یادگیری عبارتند از: ۱- تغییر ۲- تغییر نسبتاً پایدار ۳- تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری ۴- تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۲۸)

(۹) گزینه (۳) صحیح است.

(۱۰) گزینه (۱) صحیح است.

گیج و برلایندر معتقدند همه روانشناسان نیاز دارند که رفتارهای آشکار فرد را مورد مشاهده قرار دهند یعنی ما برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد به رفتار قابل مشاهده یا به اصطلاح دقیق‌تر به عملکرد او مراجعه می‌کنیم. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۰)

(۱۱) گزینه (۱) صحیح است.

(۱۲) گزینه (۱) صحیح است.

آموزش به فعالیتهایی گفته می‌شود که با هدف آسان ساختن یادگیری از سوی آموزگار یا معلم طرح‌ریزی می‌شود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد.

پرورش به جریان یا فرایندی منظم و مستمر گفته می‌شود که هدف آن هدایت رشد جسمانی و روانی یا به طور کلی هدایت رشد همه جانبه شخصیت پرورش‌یابندگان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعدادهای آنان است پس منظور از آموزش فعالیتی است که در خدمت پرورش و کارآموزی قرار دارد. آموزش ابزار پرورش و کارآموزی است. (روانشناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۲۹)

(۱۳) گزینه (۱) صحیح است.

در طرحهای تک آزمودنی، علاوه بر مراحل اصلی، گاه مرحله دیگری نیز به طرح می‌افزایند که مرحله پیگیری نام دارد. هدف از مرحله پیگیری بررسی وضع رفتار تغییر یافته در شرایط طبیعی غیر آزمایشی است. (روانشناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۸۵)

(۱۴) گزینه (۳) صحیح است.

روشهای کمی پژوهش به فلسفه اثبات‌گرایی وابسته‌اند و روشهای کیفی از فلسفه پس اثبات‌گرایی سرچشمه می‌گیرند. پژوهش وابسته به اثبات‌گرایی بر این باور متکی است که محیطهای طبیعی و اجتماعی مستقل از پژوهشگر وجود دارند و او وظیفه دارد که این جهان مستقل از خود را بدون سوگیری و تعصب مشاهده و مطالعه کند. بیشتر پژوهش‌های که در آموزش و پرورش و علوم اجتماعی انجام گرفته و در حال انجام است بر فلسفه اثبات‌گرایی استوارند. در مقابل رویکرد اثبات‌گرایی، رویکرد دیگری هست که به واقعیت مستقل از فرد باور ندارد و می‌گوید واقعیت اجتماعی به وسیله افرادی که در آن مشارکت دارند ساخته می‌شود. منظور از این سازندگی تفسیر امور یا نسبت دادن معنی به امور است. این رویکرد جدید سازندگی یا سازنده‌گرایی نام گرفته است، و از آنجا که فلسفه وابسته به آن پس از اثبات‌گرایی پدید آمده به آن پس اثبات‌گرایی نیز می‌گویند. فلسفه پس اثبات‌گرایی و رویکرد سازنده‌گرایی بر این فرض استوار است که دانش مستقل از دانشمندان وجود ندارد، بلکه به وسیله دانشمندان ساخته می‌شود. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۶)

(۱۵) گزینه (۱) صحیح است.

(۱۶) گزینه (۴) صحیح است.

یادگیری نوعی توانایی است که در فرد ایجاد می‌شود و تنها با مراجعه به رفتار آشکار فرد می‌توان از آن اطلاع حاصل کرد. ما برای کسب اطلاع از یادگیری فرد به رفتار قابل مشاهده یا به اصطلاح دقیق‌تر به عملکرد او مراجعه می‌کنیم. عملکرد نیز مانند رفتار آشکار به جنبه‌های قابل مشاهده یادگیری اشاره می‌کند. عملکرد همان محصول یادگیری است. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۰، ۳۱)

(۱۷) گزینه (۳) صحیح است.

(۱۸) گزینه (۱) صحیح است.

درباره اینکه روانشناسی پرورشی یک شاخه مستقل علمی است یا روشها، قوانین و نظریه‌های

خاص خودش یا اینکه صرفاً اصول روانشناسی را در موقعیتهای آموزشگاه و کلاس درس به کار می‌بندد سه نظر متفاوت مطرح است: نظر اول این است که روانشناسی پرورشی عمدتاً به کاربرد دانش کسب شده از روانشناسی در فعالیتهای کلاسی گفته می‌شود. پیروان این نظر معمولاً از نام گذاری کتابهای درسی خود به نام روانشناسی پرورشی پرهیز می‌کنند و به جای آن عناوینی چون کاربرد روانشناسی در آموزش یا روانشناسی برای آموزش را مورد استفاده قرار می‌دهند. نظر دوم این است که روانشناسی پرورشی به استفاده از روشهای روانشناسی برای مطالعه فعالیتها و موقعیتهای کلاس درس و محیط آموزشگاه گفته می‌شود. و نظر سوم معتقد است که روانشناسی پرورشی یک نظام مستقل است با نظریه‌ها، روشهای پژوهشی، مسائل و فنون مخصوص به خودش که امروزه این نظر بیشترین طرفدار را دارد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۷، ۳۸)

گزینه (۱) صحیح است. (۱۹)

روانشناسان پرورشی مانند سایر علوم دارای روشهای پژوهشی متنوعی هستند که می‌توان آنها را در چهار دسته طبقه بندی کرد که عبارتند از: پژوهش توصیفی، پژوهش همبستگی، پژوهش آزمایشی و اقدام پژوهی یا پژوهش عمل نگر. روش‌های پژوهش کمی عبارتند از: روش آزمایشی و روش همبستگی. روشهای پژوهش کیفی عبارتند از: مورد پژوهی یا مطالعه موردی، بررسی میدانی یا پژوهش در میدان، قوم نگاری و زمینه یابی (مصاحبه و پرسشنامه). (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۳)

گزینه (۱) صحیح است. (۲۰)

گزینه (۱) صحیح است. (۲۱)

روش زمینه‌یابی به طور عمده برای سنجش عقاید یا نگرشهای مردم درباره موضوعهای مختلف یا جمع‌آوری اطلاعات درباره ویژگیهای پدیده‌ها به کار می‌رود و در آن معمولاً از پرسشنامه و مصاحبه استفاده می‌شود. برخلاف سایر روشهای پژوهش توصیفی نتایج این گونه پژوهش می‌تواند به صورت کمی گزارش شود در آن تعداد یا درصد مردمی که دارای یک ویژگی خاص هستند یا عقیده بخصوصی را باور دارند تعیین گردد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۴)

گزینه (۳) صحیح است. (۲۲)

ضریب همبستگی بین +۱ و -۱ قرار می‌گیرد و ضریب همبستگی +۱ نماینده رابطه کامل مثبت و یا مستقیم بین دو متغیر است. برای مثال رابطه بین قطره‌های تعدادی دایره و محیطهای آنها برابر +۱ است. بر اساس ضریب +۱ می‌توان یک متغیر را به طور کامل از روی متغیر دیگر پیش‌بینی کرد. ضریب همبستگی -۱ نشان دهنده رابطه کامل منفی یا معکوس بین دو متغیر است. ضریب همبستگی صفر بیانگر نبود رابطه است. با داشتن ضریب صفر هیچ گونه پیش‌بینی نمی‌توان انجام داد. ضریب همبستگی‌هایی که با اعداد +۱ و -۱ نشان داده می‌شوند بجز عدد صفر، نماینده رابطه غیر کامل هستند و هر چه قدر مطلق ضریب همبستگی بیشتر باشد، مقدار متغیرها نیز زیاده‌تر است. از این رو

ضریب همبستگی $0/51 +$ بزرگتر از ضریب $0/44 +$ است. ضریبهای مثبت امکان پیش‌بینی مستقیم و ضریبهای منفی امکان پیش‌بینی معکوس را فراهم می‌آورند. ضریبهای همبستگی را نمی‌توان به صورت درصد تعبیر کرد، اما مجذور ضریب همبستگی نشان دهنده درصد وجه مشترک بین دو متغیر مورد نظر است. اگر چه با استفاده از ضریب همبستگی می‌توانیم رابطه زمانی بین متغیرها را بیابیم و به پیش‌بینی بپردازیم، اما بر اساس این ضریب نمی‌توانیم بین متغیرها رابطه علیت برقرار کنیم. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۵، ۴۶)

۲۳) گزینه (۲) صحیح است.

۲۴) گزینه (۳) صحیح است.

آراء جان دیوئی، توجه به روش علمی و مسائل یادگیری را رونق بخشید و با تأکید بر فعال بودن انسان در جریان یادگیری زمینه‌های پذیرش روانشناسی گشتالت را فراهم کرد. به عقیده دیوئی، تعلیم و تربیت واقعی از انتقال صرف معلومات فراتر می‌رود و پرورش تمایلات طبیعی کودک بویژه تمایل به کشف کردن را تشویق می‌کند. وی همچنین تأکید می‌کند که تجربیات مدرسه باید به کودک کمک کند تا به جای کسب اطلاعات، پژوهش مؤثر در امور را یاد بگیرند. بنیان‌گذار نهضت کارکردگرایی را معمولاً ویلیام جیمز می‌دانند. جان دیوئی و کارکردگرایان معتقد بودند که هدف روانشناسی باید مطالعه اهمیت رفتار در سازگاری با محیط باشد. بزرگترین خدمت کارکردگرایان به نظریه یادگیری این بود که آنان به جای مطالعه هشیاری به عنوان یک پدیده مجزا رابطه آن را با محیط مطالعه کردند. آنان با روش درون‌نگری ساخت‌گرایان مخالف بودند. اکثریت کارکردگرایان بر این باور بودند که یکی از هدفهای عمده آنان فراهم آوردن اطلاعات سودمند برای بهبود وضعیت انسان است. (روانشناسی تربیتی، کدیور، ص ۳ و ۹ و مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، السون و هرگنهان ترجمه سیف، ص ۸۶)

۲۵) گزینه (۱) صحیح است.

۲۶) گزینه (۴) صحیح است.

۲۷) گزینه (۲) صحیح است.

تدریس بخشی از آموزش است، اما تمامی آن نیست. همچنین تدریس وابسته به معلم است، اما آموزش می‌تواند بدون معلم صورت پذیرد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۴)

۲۸) گزینه (۳) صحیح است.

روانشناسی تربیتی به معنی امروزی آن با کوشش ادوارد ثورندایک (۱۸۷۴-۱۹۴۹) از شاگردان ویلیام جیمز آغاز شد. (روانشناسی تربیتی، کدیور، ص ۲)

۲۹) گزینه (۳) صحیح است.

ما برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد به رفتار آشکار فرد یعنی عملکرد او مراجعه می‌کنیم.

- ۳۰) گزینه (۴) صحیح است.
به عقیده جان دیویی، تعلیم و تربیت واقعی از انتقال صرف معلومات فراتر می‌رود. او همچنین تأکید می‌کند که تجربیات مدرسه باید به کودکان کمک کند تا به جای کسب اطلاعات، پژوهش مؤثر در امور را یاد بگیرند.
- ۳۱) گزینه (۴) صحیح است.
به فعالیت‌های کلاسی معلم که در حضور دانش‌آموزان و دانشجویان و غالباً به صورت کلامی صورت می‌گیرد تدریس گفته می‌شود. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۴)
- ۳۲) گزینه (۳) صحیح است.
تفاوت‌های پرورش و کارآموزی عبارتند از: ۱- فعالیت‌های پرورشی بسیار وسیع‌اند و تمام جنبه‌های زندگی را در بر می‌گیرند، در حالی که کارآموزی به حوزه‌های محدود فعالیت اختصاص دارد. ۲- هدف‌های پژوهش عموماً بسیار کلی و جامع‌اند، اما هدف‌های کارآموزی معمولاً محدود و مشخص‌اند. ۳- دوره‌های پرورشی عموماً طولانی و مستمرند، مانند دوره دبیرستان و دوره دانشگاه اما دوره‌های کارآموزی معمولاً کوتاه و مقطعی‌اند، مانند دوره تربیت معلم، دوره تربیت ماشین‌نویسی. ۴- پرورش غالباً توسط نهادهای رسمی و دولتی یعنی مدارس و دانشگاه‌ها انجام می‌پذیرد در حالی که دوره‌های کارآموزی را عموماً مؤسسات صنعتی و خدماتی خصوصی و گاه دولتی و آن هم برای تأمین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز خود برگزار می‌کنند. ۵- در نظام‌های پرورشی، پرورش یابندگان آزادند تا با بهره‌گیری از امکانات گوناگون نهادهای پرورشی، مانند معلمان، دروس مختلف، آزمایشگاه‌ها و غیره با توجه به علاقه‌ها و استعداد‌های متنوع خود مسیرهای دلخواه را برگزینند، اما در دوره‌های کارآموزی همه کارآموزان موظف‌اند که به رغم علاقه‌ها و استعداد‌های مختلف خود به سوی هدف‌های واحدی که در برنامه دوره کارآموزی در نظر گرفته شده است پیش بروند. یعنی نظام‌های پرورشی عموماً تأمین‌کننده نیازهای پرورش یابندگان هستند، در حالی که دوره‌های کارآموزی معمولاً نیازهای سازمان‌های اداره‌کننده این دوره‌ها را بر آورده می‌سازند. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۶)
- ۳۳) گزینه (۱) صحیح است.
روش آزمایشی و روش همبستگی جزء روش‌های کمی پژوهش هستند.
- ۳۴) گزینه (۲) صحیح است.
- ۳۵) گزینه (۴) صحیح است.
در پژوهش‌های روانشناسی پرورشی معمولاً یک سؤال یا یک مسئله آغازگر پژوهش است. بعد از عنوان مسئله یا سؤال، پژوهشگر براساس دانش و نظریه‌های موجود در رشته خود و نیز با توجه به نتایج پژوهش‌های مشابه قبلی به طرح فرضیه اقدام می‌کند. پس از بیان فرضیه، مرحله بعدی پژوهش جمع‌آوری داده‌هاست که روش پژوهش نام دارد. روش پژوهش نقشه و نحوه جمع‌آوری اطلاعات یا داده‌های لازم برای آزمودن فرضیه را نشان می‌دهد. پس از جمع‌آوری داده‌های پژوهش و تجزیه

تحلیل آنها، اگر نتایج حاصل، درستی فرضیه را تأیید کردند و این فرضیه در پژوهش‌های مشابه دیگر نیز مورد تأیید قرار گرفت، آن گاه فرضیه به صورت قانون علمی در می‌آید. پس از کشف چندین قانون در یک زمینه علمی، از ترکیب و ادغام آنها با یکدیگر نظریه علمی بوجود می‌آید. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۸)

گزینه (۴) صحیح است. (۳۶)

در طرح بازگشتی که یکی از معروف‌ترین طرح‌های آزمایشی تک آزمودنی است و به طرح ABAB نیز معروف است، چهار مرحله وجود دارد. مرحله اول (A اول) شامل یک دوره مشاهده خط پایه است که در آن متغیر وابسته در شرایط طبیعی و بدون دخالت متغیر مستقل برای مدتی معین مورد مشاهده قرار می‌گیرد. مرحله دوم (B اول) مرحله آزمایشی است که در آن متغیر مستقل به کار گرفته می‌شود و تأثیر آن بر متغیر وابسته مشاهده و تعیین می‌شود. در مرحله بازگشتی (A دوم) متغیر مستقل کنار گذاشته می‌شود، یعنی وضعیت به شرایط خط پایه بازگشت داده می‌شود. در مرحله چهارم (B دوم) مجدداً متغیر مستقل به کار می‌افتد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۹)

گزینه (۳) صحیح است. (۳۷)

عملکرد مانند رفتار آشکار به جنبه‌های قبل مشاهده یادگیری اشاره می‌کند.

گزینه (۲) صحیح است. (۳۸)

گزینه (۳) صحیح است. (۳۹)

آموزش به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که با هدف آسان‌سازی یادگیری از سوی معلم طرح‌ریزی می‌شود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد. و بهترین ملاک اثر بخشی معلمی هدایت یادگیری دانش‌آموزان است. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۳)

گزینه (۲) صحیح است. (۴۰)

گزینه (۴) صحیح است. (۴۱)

گزینه (۳) صحیح است. (۴۲)

آراء دیویی توجه به روش علمی و مسائل یادگیری را رونق بخشید و با تأکید بر فعال بودن انسان در جریان یادگیری، زمینه‌های پذیرش روانشناسی گشتالت را فراهم کرد. (روانشناسی تربیتی، کدیور، ص ۳)

گزینه (۱) صحیح است. (۴۳)

گزینه (۳) صحیح است. (۴۴)

در روش مورد پژوهی یا مطالعه موردی یک شخص یا یک واقعه عمیقاً مورد بررسی قرار می‌گیرد. مطالعات موردی غالباً زمانی به کار می‌رود که شرایط ویژه زندگی یک فرد را به دلایل علمی یا اخلاقی نمی‌توان تکرار کرد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۳)

- (۴۵) گزینه (۱) صحیح است.
- (۴۶) گزینه (۳) صحیح است.
- آموزش علاوه بر فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور شاگردان انجام می‌شود فعالیتهای پیش از رفتن به کلاس یعنی طراحی آموزش و فعالیتهای مربوط به طراحی و اجرای ارزشیابی را نیز شامل می‌شود. در مقابل تدریس یا درس دادن عمدتاً به فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور دانش‌آموزان و دانشجویان و غالباً به صورت کلامی انجام می‌گیرد گفته می‌شود. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۴)
- (۴۷) گزینه (۴) صحیح است.
- (۴۸) گزینه (۲) صحیح است.
- گی و آیراسیان برای انجام پژوهش عمل‌نگر یا اقدام پژوهی چهار مرحله: ۱- تشخیص مسئله ۲- جمع‌آوری اطلاعات ۳- تصمیم‌گیری ۴- اقدام یا عمل را پیشنهاد داده‌اند. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۳)
- (۴۹) گزینه (۱) صحیح است.
- منظور از بررسی میدانی یا پژوهش در میدان آن نوع پژوهش است که در موقعیتهای طبیعی مثلاً در شرایط واقعی کلاس درس صورت می‌پذیرد. در این روش پژوهشی به طور عمده از فنون مشاهده طبیعی استفاده می‌شود. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۳)
- (۵۰) گزینه (۲) صحیح است.
- در پژوهشهای روانشناسی پرورشی معمولاً یک سؤال یا یک مسئله آغازگر پژوهش است. مراحل بعدی پژوهش عبارتند از: طرح فرضیه، جمع‌آوری اطلاعات یا داده‌ها (روش پژوهش)، قانون علمی و نظریه علمی. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۸)
- (۵۱) گزینه (۳) صحیح است.
- روشهای کمی پژوهش به فلسفه اثبات‌گرایی وابسته‌اند و روشهای کیفی از فلسفه پس اثبات‌گرایی سرچشمه می‌گیرند. پژوهشگران وابسته به رویکرد سازندگی یا پس اثبات‌گرایی به مطالعه کل‌نگرانه و توصیفی پدیده‌ها اعتقاد دارند و مطالعات آنها عموماً به صورت مطالعات موردی انجام می‌گیرد. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۷)
- (۵۲) گزینه (۴) صحیح است.
- (۵۳) گزینه (۳) صحیح است.
- هیل برای نظریه‌های یادگیری سه نقش عمده قائل شده است، نقش اول تحلیل یادگیری و معرفی نحوه انجام پژوهش درباره یادگیری، نقش دوم خلاصه کردن مقدار زیادی دانش مربوط به قوانین یادگیری و نظم بخشیدن به آنها در محدوده‌ای نسبتاً کوچک و نقش سوم نظریه‌های یادگیری کوشش خلاق در جهت تبیین یادگیری و دلایل ایجاد آن. قوانین یادگیری چگونه یادگیری را برای ما توضیح می‌دهند، و نظریه‌های یادگیری چراهای یادگیری را برای ما روشن می‌سازند. بنابراین

نظریه‌های یادگیری در درک و فهم مسائل به ما کمک می‌کنند که این خود مهمترین فایده‌ای است که نظریه‌های یادگیری می‌توانند داشته باشند. به طور کلی ملاکهای ارزشیابی نظریه علمی، قدرت درک و تبیین، پیش‌بینی و کنترل آنها است. (روانشناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۶۰، ۶۱)

(۵۴) گزینه (۴) صحیح است.

آزمون سراسری ۱۳۹۴

- ۱- « برای پیش بینی شایستگی یک فرد، اهمیت بهره هوشی کمتر از هوش هیجانی است. » این جمله از کدام دانشمند است؟
 (۱) استرنبرگ (۲) اسپیرمن (۳) گاردنر (۴) گلمن
- ۲- معرفی و تأیید یک دانش آموز موفق در مدرسه برای سایر دانش آموزان، چه نقشی خواهد داشت؟
 (۱) ترغیب اجتماعی (۲) تقویت کلامی
 (۳) تقویت جانشینی (۴) تقویت مثبت
- ۳- کدام مورد، در زمینه هوش متبلور صدق می‌کند؟
 (۱) تحت تأثیر فرهنگ و تجارب شخصی است.
 (۲) غیر کلامی و ناپسته به فرهنگ است.
 (۳) انطباق با موقعیت‌های جدید است.
 (۴) بیشتر جنبه زیست شناختی و ژنتیکی دارد.
- ۴- « شناسایی اتومبیل پژو » در خیابان، مصداقی از کدام پردازش است؟
 (۱) پردازش سطحی (۲) پردازش عمیق
 (۳) پردازش معنایی (۴) تصویر سازی ذهنی
- ۵- به الگوی ثابت رفتار و عملکرد که به وسیله آن فرد به تجارب آموزشی لازم دست می‌یابد، چه می‌گویند؟
 (۱) فنون یادگیری (۲) راهبرد یادگیری (۳) سبک یادگیری (۴) سبک شناختی
- ۶- مطالعات در زمینه یادگیری مشارکتی، نشان داده که این روش چه زمانی مؤثر است؟
 (۱) از پاداش استفاده نشود (۲) پاداش گروهی داده شود
 (۳) مسئولیت پذیری افراد کم باشد (۴) پاداش فردی داده شود.
- ۷- انتقاد اصلی « اسکینر » بر تعلیم و تربیت موجود، به کدام مورد مربوط است؟
 (۱) ارزشیابی (۲) برنامه (۳) روش (۴) محتوا
- ۸- انتقاد « نوام چامسکی » به کدام بخش از نظریه « اسکینر » در یادگیری مربوط است؟
 (۱) رفتار پایانی (۲) رفتار کلامی
 (۳) رفتار عامل (۴) رفتار هیجانی

- ۹- کدام رویکرد در مطالعه شناخت بر گام‌ها، کنش‌ها و عملیاتی تأکید می‌کند که از طریق آن اندیشیدن و کاربرد میسر می‌شود؟
(۱) رویکرد پیژده‌ای (۲) شناختی اجتماعی (۳) استنباط فردی (۴) پردازش اطلاعات
- ۱۰- کدام یک از روان‌شناسان گشتالت، بر مفهوم رد حافظه و به نقش تجربه در یادگیری تأکید کرد؟
(۱) کافکا (۲) کهلر (۳) ورتهایمر (۴) لوین
- ۱۱- یادگیری کدام مورد، مثال درستی از «شرطی شدن عامل» در کودک است؟
(۱) چنگ زدن (۲) شمردن (۳) راه رفتن (۴) زبان
- ۱۲- بر اساس نظریه بنیامین بلوم، خلق آثار هنری مستلزم وصول به کدام یک از سطوح یادگیری است؟
(۱) ارزشیابی اطلاعات (۲) ترکیب اطلاعات
(۳) تجزیه و تحلیل اطلاعات (۴) کاربرد اطلاعات
- ۱۳- اکرم دختر ۲۰ ساله ای است که خیلی مطمئن نیست در زندگی چه مسیری را پیش خواهد گرفت، اما به تازگی به مشاور دانشکده خود مراجعه کرده است و درباره مشاغل مختلف اطلاعاتی را کسب کرده است. طبق نظریه «مارسیا»، اکرم دارای چه نوع هویتی است؟
(۱) آشفته (۲) پیش رس (۳) معوق (۴) موفق
- ۱۴- بر اساس نظریه دیوید آزوبل، علت اصلی موفقیت ماشین‌های آموزشی در آموزش برنامه‌ای چیست؟
(۱) ارائه مطالب جدید بر اساس مطالب قبلی
(۲) استقلال یادگیرنده در جریان آموزش و یادگیری
(۳) ساده کردن مطالب برای دانش آموزان
(۴) جلب توجه شاگردان در جریان یادگیری
- ۱۵- توانایی‌های هوشی، نظیر تجسم فضایی، استدلال و سرعت درک، جزء نظریه کدام دانشمند است؟
(۱) استرنبرگ (۲) ترستون (۳) گاردنر (۴) گیلفورد
- ۱۶- کدام مورد، در خصوص نگهداری اطلاعات در حافظه بلند مدت مناسب تر است؟
(۱) کلمات به صورت گزاره ذخیره می‌شوند.
(۲) تصاویر به صورت رویداد ذخیره می‌شوند.
(۳) تصاویر به صورت طرحواره ذخیره می‌شوند.
(۴) کلمات به صورت تصویر ذخیره می‌شوند.

- ۱۷- کودک ۷ ساله ای در کار با کامپیوتر، از اطلاعاتی که هنگام مشاهده خواهر بزرگترش در بازی با کامپیوتر به دست آورده استفاده می‌کند. او از چه فرآیندی استفاده می‌کند؟
 (۱) انطباق (accommodation) (۲) تعمیم (generalization)
 (۳) جذب (assimilation) (۴) سازماندهی (organization)
- ۱۸- اگر معلمی در تدریس علوم، بر تفاوت‌ها تأکید داشته باشد (برای مثال، مقایسه انسان با حیوان)، از آموزه‌های کدام نظریه پرداز استفاده کرده است؟
 (۱) اسکینر (۲) برونر (۳) پاولف (۴) ثورندایک
- ۱۹- شما به درس روان شناسی تربیتی علاقه مند هستید، ولی هنگام ثبت نام برای این درس به شما گفته می‌شود که کلاس‌ها پر شده است، فشار روانی شما مربوط به چیست؟
 (۱) ناکامی (۲) تضاد
 (۳) فشار روانی (۴) نارسایی شخصیتی
- ۲۰- وقتی دانش آموز در انجام تکالیف استقلال عمل دارد اما معلم بر کار وی نظارت می‌کند، مصداق کدام روش است؟
 (۱) اکتشافی (۲) داربستی
 (۳) بحث گروهی (۴) اکتشافی هدایت شده

پاسخنامه آزمون سراسری ۱۳۹۴

- (۱) گزینه (۴) صحیح است.
 نظریه‌های استرنبرگ و گاردنر یک یا چند طبقه از هوش اجتماعی را مطرح کرده اند. در نظریه گاردنر این طبقات عبارتند از: هوش بین فردی و درون فردی. در نظریه استرنبرگ، این طبقه، هوش عملی است. نظریه دیگری که اهمیت هوش بین فردی و یا درون فردی و جنبه‌هایی از هوش عملی را در بر گرفته است هوش هیجانی (emotional intelligence) نامیده می‌شود. هوش هیجانی به وسیله پیتر سالوی و جان مایر به عنوان توانایی نظارت بر احساسات و هیجانات خود و دیگران، تمیز قائل شدن بین آنها و استفاده از این اطلاعات برای هدایت تفکر و عمل خود، تعریف شده است. مفهوم هوش هیجانی به وسیله دانیل گلن گسترش یافته است. گلن معتقد است برای پیش بینی شایستگی یک فرد، اهمیت بهره هوشی کمتر از هوش هیجانی است. از دیدگاه گلن، هوش هیجانی چهار حوزه را دربر می‌گیرد: ۱- رشد آگاهی‌های هیجانی - مانند توانایی جدا کردن احساسات از اعمال ۲- مدیریت هیجانات - مانند قادر بودن به کنترل خشم ۳- خواندن هیجانات - مانند توانایی

تشخیص موضع دیگران - اداره کردن و مدیریت روابط - مانند توانایی حل کردن مشکلات ارتباطی.
(روانشناسی تربیتی، بیابانگرد، ص ۱۱۶)

گزینه (۳) صحیح است. (۲)

در نظریه بندورا، یادگیرنده از طریق مشاهده رفتار دیگران به یادگیری می‌پردازد. به فردی که مورد مشاهده قرار می‌گیرد، سرمشق یا الگو گفته می‌شود. وقتی که یادگیرنده یعنی مشاهده کننده، رفتار شخص دیگری را مشاهده می‌کند که آن شخص برای انجام آن رفتار پاداش یا تقویت دریافت می‌نماید آن رفتار توسط فرد مشاهده کننده آموخته می‌شود به این نوع پاداش یا تقویت، تقویت جانشینی می‌گویند. مثلاً زمانی که معلم یکی از دانش آموزان کلاس را برای حل کردن مسئله ای از یک راه تازه مورد تقویت قرار می‌دهد. دانش آموزان دیگر روش این دانش آموز را سرمشق قرار می‌دهند و می‌کوشند تا همان راه حل را در مسائل خود به کار بندند. علاوه بر تقویت جانشینی، در یادگیری از راه مشاهده، تنبیه جانشینی هم مؤثر است: برای مثال اگر مأمور راهنمایی رانندگی را به سبب سرعت زیاد در یک خیابان درون شهری جریمه کند رانندگان دیگری که شاهد این جریان هستند، هنگام راندن اتومبیل خود در آن خیابان، آهسته تر خواهند راند. یا وقتی که معلم یکی از دانش آموزان به سبب رفتار نامطلوبی که انجام داده است سرزنش می‌کند، دانش آموزان دیگر نیز از انجام آن رفتار دلسرد می‌شوند. البته در این دیدگاه، تقلید و یادگیری مشاهده ای با یکدیگر متفاوتند. یادگیری مشاهده ای ممکن است متضمن تقلید باشد یا نباشد. یادگیری مشاهده ای، به ویژه در تدریس رفتارهای جدید مؤثر است. ضروری است دانش آموزان اولین بار یاد بگیرند ضرب کنند، یک سوال جبر را حل کنند، یا یک سخنرانی ارائه دهند، آنها از نگاه کردن و گوش دادن به یک الگوی شایسته سود می‌برند. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۱۶۷)

گزینه (۱) صحیح است. (۳)

یک از صاحب نظران و پژوهشگران حوزه هوش انسان، کتل، دو نوع هوش با نام‌های هوش سیال (gf) و هوش متبلور (gc) را معرفی کرده است. به باور کتل، این دو نوع هوش از هم مجزا هستند اما بین آنها همبستگی وجود دارد. هر دو هوش توانایی درک روابط را شامل می‌شوند. با این حال هوش سیال بیشتر جنبه زیست شناختی و ژنتیکی دارد و لذا بیشتر غیر کلامی یا نابسته به فرهنگ است. در ضمن، این هوش در طول زمان‌های کوتاه چندان تغییری نمی‌کند ولی در سنین پیری کاهش نشان می‌دهد. این هوش همچنین در تکالیفی که مستلزم انطباق با موقعیت‌های جدید است نقش دارد. در مقایسه با هوش سیال، توانایی‌های هوش متبلور شدیداً تحت تأثیر فرهنگ، تجربه شخصی و آموزش هستند و عمدتاً جنبه کلامی دارند. هوش متبلور حاصل هوش سیال است که بر یک زمینه محیطی یا فرهنگی خاص عمل می‌کند. پیشتر دونالد ا. هب دو نوع هوش را تعریف کرده بود: هوش A و هوش B. منظور او از هوش الف آن بخش از توانایی کلی فرد است که جنبه ارثی دارد و مقصود از هوش ب آن قسمت از هوش است که در نتیجه محیط کسب می‌شود. هوش الف، اساس سرشتی فعالیت شناختی را تشکیل می‌دهد و احتمالاً ماهیت فیزیولوژیکی و نورولوژیکی دارد

و عمدتاً به طور ارثی به فرد می‌رسد. هوش ب فعالیت حل مسئله را در زمینه شناختی در بر می‌گیرد که در موقعیت‌های زندگی روزانه یافت می‌شود. نظریه مربوط به هوش سیال و هوش متبلور کتل بر اساس هوش الف و ب هب پایه ریزی شده است. (روانشناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۵۸۳)

(۴) گزینه (۱) صحیح است.

واضعان اصلی نظریه سطوح پردازش، کریک و لاکهارت هستند. بنا به این نظریه، هر چه اطلاعات عمیق تر پردازش شوند به همان نسبت معنی دارتر می‌شوند. سطوح پردازش توضیح دیگری برای حافظه‌های گوناگون است. اطلاعاتی که پردازش نمی‌شوند تنها یک تأثیر حسی موقتی از خود بر جای می‌گذارند (حافظه حسی)؛ اطلاعاتی که فقط تکرار می‌شوند یعنی به طور سطحی پردازش می‌شوند، برای چند ثانیه قابل دسترس اند (حافظه کوتاه مدت) و اطلاعاتی که بیشتر پردازش می‌شوند به حافظه دراز مدت راه می‌یابند. اطلاعات در حافظه دراز مدت نیز یکسان پردازش نمی‌شوند. برای نمونه، اگر از یادگیرندگان خواسته شود تا یک کلمه را یاد بگیرند و به یاد آورند ممکن است آن را به طور بسیار سطحی پردازش کنند، یعنی صرفاً به ویژگی‌های ظاهری آن توجه نمایند. در سطحی عمیق از پردازش، ممکن است به تلفظ آن کلمه هم توجه نمایند. و باز هم در سطحی عمیق تر ممکن است معنی کلمه را هم در نظر بگیرند؛ یعنی آن کلمه را به طور معنایی رمز گردانی کنند. نظریه سطوح پردازش رقیب نظریه مراحل سه گانه است. برخلاف نظریه مراحل سه گانه، پیروان نظریه سطوح پردازش به جای مراحل گوناگون، به سطوح گوناگون پردازش اطلاعات باور دارند. به اعتقاد آنها، محرک‌ها یا درون داده‌های محیطی در چند سطح مختلف پردازش می‌شوند، نه اینکه از چند مرحله یا حافظه مختلف می‌گذرند. برای نمونه، ما ممکن است با دیدن یک اتومبیل در خیابان وجود آن را درک کنیم اما اهمیتی به آن ندهیم. این پایین ترین سطح پردازش است و ممکن است به ما کمک نکند تا بعدها آن اتومبیل را به یاد آوریم. در سطح عمیق تری از پردازش، ممکن است آن اتومبیل را با نام شناسایی کنیم، مثلاً اینکه پیکان یا بنز است. این نام گذاری موجب سهولت یادآوری اتومبیل خواهد بود، زیرا در سطح عمیق تری پردازش شده است. در عالی ترین یا عمیق ترین سطح پردازش، ما به اتومبیل معنی می‌دهیم. مثلاً اینکه متوجه می‌شویم که ما خود یک پیکان هم رنگ اتومبیل مورد بحث داریم. بنا به نظریه سطوح پردازش، یادگیرنده هر چه بیشتر به جزئیات محرک توجه کند پردازش اطلاعات بیشتری درباره آن محرک انجام خواهد داد و با احتمال بیشتری آن را به یاد خواهد آورد. ویژگی مهم نظریه سطوح پردازش این است که تأکید از انبازش را به تأکید بر پردازش تغییر داده است. نظریه سطوح پردازش از این لحاظ که اندازه گیری عمق پردازش میسر نیست مورد انتقاد قرار گرفته است. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۱۹۶)

(۵) گزینه (۳) صحیح است.

سبک یادگیری را به عنوان روشی که یادگیرنده در یادگیری خود آن را به روش‌های دیگر ترجیح می‌دهد تعریف کرد. بعضی از روانشناسان پرورشی اصطلاح ترجیح یادگیری را بهتر از سبک یادگیری می‌دانند و آن را راه‌های مورد پسند فرد برای مطالعه و یادگیری، مانند استفاده از تصاویر به جای کتاب، کار کردن با دیگران به جای تنها کار کردن، یادگیری موقعیت‌های ساختارمند در مقابل موقعیت‌های غیر ساختارمند و غیره، سبک یادگیری توانایی نیست. از این رو، سبک یادگیری به اینکه یادگیرنده چگونه یاد می‌گیرد اشاره می‌کند نه به اینکه به چه خوبی از عهده یادگیری برمی‌آید. سبک شناختی، به عنوان روشی که یادگیرنده به کمک آن اطلاعات را پردازش می‌کند، تعریف کرده‌اند. اکثریت صاحب نظران و روانشناسان پرورشی آن دو را معادل به کار می‌برند. می‌توان سبک شناختی را به عنوان یکی از اجزای مهم سبک یادگیری به حساب آورد.

سبک‌ها یا ترجیحات یادگیری به سه دسته شناختی، عاطفی و فیزیولوژیکی تقسیم کرد: سبک‌های یادگیری شناختی: به روش‌هایی که شخص موضوع‌ها را ادراک می‌کند، اطلاعات را به خاطر می‌سپارد، درباره مطالب می‌اندیشد، و مسائل را حل می‌کند گفته می‌شود.

سبک‌های یادگیری عاطفی: دربرگیرنده ویژگی‌های شخصیتی و هیجانی یادگیرنده مانند پشتکار تنها کار کردن با دیگران کار کردن و پذیرش یا رد تقویت‌کننده‌های بیرونی است.

سبک‌های یادگیری فیزیولوژیکی: جنبه زیست شناختی دارند و در بر گیرنده واکنش فرد به محیط فیزیکی مؤثر بر یادگیری او هستند، مانند ترجیح دادن مطالعه در شب یا روز یا ترجیح دادن مطالعه در محیط‌های گرم یا محیط‌های سرد. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۲۵۸)

(۶) گزینه (۲) صحیح است.

یادگیری مشارکتی به روشی گفته می‌شود که در آن یادگیرندگان در گروه‌های کوچک با هم کار می‌کنند و برای دستاوردهای جمعی شان مورد تقویت قرار می‌گیرند. ویژگی مهم این روش آن است که در آن اعضای گروه با هم کار می‌کنند تا به هدف مشترکی برسند که هم کل گروه و هم فرد اعضای گروه از آن سود می‌برند. این روش با مطالعه مشارکتی فرق دارد. مطالعه مشارکتی یک روش خواندن و فهمیدن متن است و غالباً به صورت دو نفری انجام می‌شود. اما یادگیری مشارکتی برای انجام دادن انواع فعالیت‌ها و تکلیف‌های یادگیری و نیز برای انجام پروژه‌های تحقیقی مورد استفاده قرار می‌گیرد و غالباً در گروه‌های بیشتر از دو نفر به کار بسته می‌شود. گروهی از متخصصان یادگیری مشارکتی را به بازی فوتبال و والیبال شبیه دانسته‌اند. یا به تعبیری دیگر در این روش یادگیرندگان یا با هم شنا می‌کنند یا باهم غرق می‌شوند. اقدامات مورد نیاز آموزش به کمک یادگیری مشارکتی عبارتند از: ۱- تشکیل گروه‌های کوچک نامتجانس: یادگیری مشارکتی معمولاً از گروه‌های ۴ تا ۶ نفری تشکیل می‌شود که از جهات مختلف توانایی یادگیری، میزان پیشرفت، نژاد و غیره نامتجانس هستند. ۲- داشتن هدف‌های روشن. ۳- وابسته بودن اعضای گروه به یکدیگر: باید کاری کرد که موفقیت دانش آموزان به کمک و مشارکت سایر اعضای گروه

وابسته باشد تا بیشتر به صورت مشارکتی فعالیت کنند. ۴- معلم به عنوان هدایت کننده و منبع اطلاعات. ۵- مسئولیت فردی: برای جلوگیری از وضعیتی که در آن بعضی اعضای گروه بیشترین مقدار کار را انجام می‌دهند و بعضی‌ها از زیر بار مسئولیت شانه خالی می‌کنند. معلم باید مواظب باشد که همه اعضای گروه مسئولیت انجام بخشی از کار را بپذیرند. ۶- پاداش دادن به توفیق گروهی: پس از آنکه گروه به هدفش دست یافت و به موفقیت رسید، همه اعضای گروه باید به پاس این موفقیت پاداش دریافت کنند. به عنوان مثال، وقتی که در امتحان مربوط به کار گروهی همه اعضاء موفق می‌شوند، تک تک آنان مستحق دریافت پاداش خواهند بود. ۷- ارزشیابی از خود: پس از انجام کار، گروه به تحلیل عملکرد خود می‌پردازد و نقاط قوت و ضعف کار را مشخص می‌کند. ۸- تنوع مدت کار: مدت فعالیت کار گروهی باید متنوع باشد. بعضی گروه‌ها برای انجام کارهای مختصر و مشخص تشکیل می‌شوند و کارشان را در زمان محدودی به ثمر می‌رسانند، بعضی گروه‌ها برای انجام کارهای مهم تری تشکیل می‌شوند و لذا مدت بیشتری به فعالیت می‌پردازند اما بعضی از گروه‌ها که به گروه‌های پایه معروف اند برای تمام سال یا ترم تحصیلی به فعالیت می‌پردازند. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۴۴، ۵۴۵ و ۵۴۶)

(۷) گزینه (۳) صحیح است.

اندیشه آموزش برنامه ای را نخستین بار بی. اف. اسکینر در مقاله ای با عنوان " علم یادگیری و هنر آموزش " که در سال ۱۹۵۴ منتشر ساخت ارائه داد. او در این مقاله معایب روش‌های مرسوم آموزش و یادگیری مدارس را مورد بررسی قرار داد و آموزش برنامه ای را به عنوان وسیله رفع این معایب پیشنهاد کرد. به نظر اسکینر، روش‌های مرسوم آموزشی، به ویژه روش سخنرانی و آموزش به وسیله کتاب‌های درسی معمولی، روش‌های ناقصی هستند، زیرا آنها یادگیرنده را به فعالیت و انمی‌دارند و از اصول مهم یادگیری استفاده نمی‌کنند. (روان شناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۴۶۸)

(۸) گزینه (۲) صحیح است.

(۹) گزینه (۴) صحیح است.

نظریه‌های خبر پرداززی پردازش اطلاعات از پیشرفت‌های حاصل در فناوری اطلاعات و رایانه سر برآورده‌اند. این نظریه‌ها عموماً نحوه توجه انسان به محیط، به رمز درآوردن اطلاعات و ربط دادن آنها با اطلاعات موجود در حافظه، ذخیره‌سازی اطلاعات در حافظه و بازیابی اطلاعات از حافظه را به هنگام نیاز مورد بحث قرار می‌دهند. یکی از ویژگی‌های مهم این نظریه آن است که علاوه بر یادگیری، یاد داری و فراموشی را نیز توضیح می‌دهند. در حقیقت این نظریه‌ها بر قسمت نسبتاً پایدار تعریف یادگیری تأکید می‌کنند. رابرت سیگلر، سه ویژگی اصلی رویکرد خبر پرداززی را شامل تفکر، سازوکارهای تغییر و خود تغییری توصیف نموده است. در دیدگاه سیگلر، تفکر، پردازش اطلاعات است. همچنین سیگلر معتقد است، تمرکز اصلی باید بر نقش ساز و کارهای تغییر در رشد باشد. او معتقد است که چهار ساز و کار اصلی رمز گردانی، خودکاری، راهبرد سازی، و تعمیم با

یکدیگر در ایجاد تغییراتی در مهارت‌های شناختی کودکان نقش دارند. فرضیه‌های نظریه پردازش اطلاعات عبارتند از: ۱- اطلاعات به صورت گام به گام و طی مراحل پردازش می‌شود اولین مرحله و اصلی ترین آن، توجه به یک محرک و تشخیص آن است. سپس محرک‌ها به صورت بازنمایی‌های ذهنی که قابل مقایسه با اطلاعات قبلی موجود در حافظه است، معنی داده شده و پردازش می‌شود. ۲- محدودیت در میزان پردازش اطلاعات. اگر چه قدر مطلق اطلاعاتی که انسان می‌تواند یاد بگیرد نامحدود است، پردازش آن به تدریج حاصل می‌شود. ۳- نظام پردازش اطلاعات یک نظام تعاملی است. یعنی اطلاعاتی که قبلاً در حافظه ذخیره شده‌اند بر ادراک و توجه اثر می‌گذارند. تجربیات قبلی به آنچه می‌بینیم جهت می‌دهد و نیز بر آنچه از قبل می‌دانیم تأثیر می‌گذارد. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۱۸۴ و روان شناسی تربیتی، کدیور، ص ۱۷۸)

(۱۰) گزینه (۱) صحیح است.

روانشناسان گشتالت بر این واقعیت که مغز یک نظام مادی است که نیروهای میدانی را تولید می‌کند تأکید داشتند. این نیروها، به نوبه خود، اطلاعات حسی دریافتی را تغییر شکل می‌دهند و از این راه تجربه هشیار را تعیین می‌کنند. این تحلیل چنین تصویری را ایجاد می‌کند که گشتالتی‌ها تأثیر تجربه گذشته را نادیده می‌انگاشتند یا آن را دست کم می‌گرفتند و این تصور نادرستی است. کافکا کوشید تا با استفاده از مفهوم رد یاد یا رد حافظه (memory trace)، گذشته را به حال ارتباط دهد. کافکا فرض می‌کرد که یک تجربه جاری به چیزی که او آن را فرایند حافظه می‌نامید منجر می‌شود. این فرایند فعالیتی در مغز است که به وسیله تجربه محیطی ایجاد می‌شود. این فرایند، بنا به تجربه ای که از آن به وجود آمده است، می‌تواند ساده یا پیچیده باشد. پس از آنکه یک فرایند حافظه خاتمه یافت، ردی از اثر آن در مغز باقی می‌ماند. این رد، به نوبه خود، بر همه فرایندهای مشابهی که در آینده رخ خواهند داد تأثیر خواهد گذاشت. طبق این دیدگاه، فرایندی که از یک تجربه ناشی می‌شود، فقط یک بار می‌تواند به طور "خالص" اتفاق افتد؛ از آن پس، از کنش متقابل بین فرایند و رد یاد تجربه‌های مشابهی به دست می‌آیند. بنابراین، هر زمان که فرایندی به وجود می‌آید، ارگانیزم را تغییر می‌دهد و آن تغییر بر تجارب آینده اثر می‌گذارد. در واقع کافکا می‌گفت اگر یادگیری به عنوان تغییر در توان رفتاری که از تجربه ناشی می‌شود تعریف شود، هر بار فراخوانی یک فرایند حافظه را می‌توان نوعی تجربه یادگیری دانست. ماهیت تأثیر رد حافظه بر فرایند حافظه چیست؟ کافکا این گونه جواب می‌داد که رد "بر فرایند در جهتی تأثیر می‌گذارد که آن را به فرایندی که در ابتدا رد را به وجود آورده است شبیه سازد" هر چه رد حافظه نیرومند تر باشد به همان نسبت، تأثیر آن بر فرایند حافظه نیرومند تر خواهد بود؛ بنابراین تجربه هشیار فرد معمولاً بیشتر با رد حافظه مطابقت دارد تا با فرایند حافظه. بنا بر این نظر، اگر آخرین کاری که فرد در موقعیت حل مسئله انجام می‌دهد حل کردن مسئله باشد، حل مسئله در ذهن او؛ رقم زده می‌شود، بار دیگر که فرد در موقعیت مشابه آن موقعیت حل مسئله قرار می‌گیرد، فرایندی رخ می‌دهد که با رد موقعیت قبلی حل مسئله، ارتباط برقرار می‌کند. بنابراین رد فرایند در حال جریان را، در جهت گفته شده در بالا، زیر

تأثیر قرار می‌دهد و حل مسئله را آسان تر می‌سازد. بر اثر تکرار، رد بر فرایند مؤثرتر می‌افتد. به سخن دیگر، هر چه حیوان مسائل مشابه بیشتری را حل کند، به صورت یک حل کننده بهتر مسئله در می‌آید. کافکا بهبود مهارت را به عنوان نتیجه افزایش تأثیر رد بر فرایند توضیح می‌دهد. (نظریه‌های یادگیری، السون، هرگنهان، ترجمه سیف، ویرایش ششم، ص ۳۴۱ و ۳۴۲)

(۱۱) گزینه (۴) صحیح است.

یکی از حیرت انگیزترین جنبه‌های رشد، انسان، سرعت یادگیری زبان توسط کودکان است. اساساً چهار نظریه مختلف درباره رشد زبان وجود دارد: ۱- نظریه زیست شناختی ۲- نظریه رفتاری (یادگیری) ۳- نظریه شناختی ۴- نظریه تعاملی .

نظریه زیست شناختی (دیدگاه فطری نگر): نوم چامسکی (Noam Chomsky) زبان شناس مشهور، نظریه فطری نگری را مطرح کرد که می‌گوید مهارت زبان کودک در ساختار مغز او حک شده است. چامسکی با تأکید بر دستور زبان، استدلال کرد که قواعد جمله به قدری پیچیده است که کودک نمی‌تواند مستقیماً آنها را یاد بگیرد یا مستقلاً به آنها پی ببرد. در عوض او معتقد بود که همه کودکان با ابزار فراگیری زبان (LAD) (language acquisition device)، که آنان را قادر به گوش سپاری به گفتار و تقلید از اصوات و الگوهای صوتی می‌کند، پا به این جهان می‌گذارند. منظور از این ابزار، سیستم فطری زیستی ای است که مجموعه ای از قواعد مشترک در تمام زبان‌ها را در بر دارد. این ابزار به کودکان امکان می‌دهد صرف نظر از نوع زبانی که می‌شنوند، به محض اینکه کلمه‌های کافی داشته باشند، به صورت قانونمند، زبان را بفهمند و صحبت کنند. طبق این دیدگاه کودکان استعداد یادگیری زبان در سنی معین را به ارث می‌برند. چامسکی و مک نیل، اظهار داشتند که شیرخواران را بدون در نظر گرفتن زبان، نژاد، خاستگاه قومی یا کشوری به تولید واج‌ها در حدود ۶ ماهگی نخستین واژه در حدود یک سالگی و نخستین جمله‌ها در حد دو سالگی، قادر می‌کند. رشد زبان به موازات تغییرات عصب شناختی حاصل از ریش، رخ می‌دهد. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد کودکان از لحاظ زیستی آمادگی فراگیری زبان را دارند. نوزادان نسبت به صداهای گفتار بسیار حساس اند و ترجیح می‌دهند صدای انسان را گوش کنند. از این گذشته، کودکان در سراسر جهان، طبق زنجیره مشابهی زبان را فرا می‌گیرند. این نظم و قاعده رشد، مطمئناً با دیدگاه چامسکی که می‌گوید زبان به صورت زیستی تعیین شده، سازگار است. به معنای دیگر، این دیدگاه زیست شناختی، خاستگاه زبان را توجیه نمی‌کند. کل مطلبی که می‌گوید آن است که کودکان زبان یاد می‌گیرند چون دارای ساختار عصب شناختی و ابزار زیست شناختی یادگیری زبان هستند. اگر کودکان با زبان خاصی مواجه نشوند، آن را یاد نخواهند گرفت. نظریه چامسکی، رشد زبان را فقط تا اندازه‌ای توجیه می‌کند: اولاً، پژوهشگران در شناسایی یک سیستم زیر ساختی برای دستور کلیه زبان‌ها، مشکلات زیادی داشته‌اند. ثانیاً، بررسی دقیق اولین ترکیب کلمه نشان می‌دهد که کودکان نوپا از قواعد دستوری، درک کلی ندارند. ثالثاً، کودکان به سرعتی که نظریه فطری نگر توصیه می‌کند، زبان را فرا نمی‌گیرند. پیشرفت آنها در تسلط یافتن بر ساختارهای بسیاری از جمله‌ها فوری

نیست، بلکه تدریجی است. این بدان معنی است که بر خلاف تصور چامسکی، در فراگیری زبان، یادگیری و کاوش بیشتر دخالت دارند.

نظریه یادگیری یا رفتاری: رفتارگرای مشهور، بی. اف. اسکینر معتقد بود که زبان، نیز، مانند رفتارهای دیگر، از طریق شرطی سازی کنشگر آموخته می‌شود: از طریق تقلید، شرطی سازی، تداعی و تقویت. کودکان گفته‌های دیگران را می‌شنوند و سپس از اصواتی که شنیده اند تقلید می‌کنند. والدین به اشیای مختلف اشاره می‌کنند و آنها را نام می‌برند، سپس کودکان این واژه‌ها را تکرار می‌کنند. نظریه یادگیری نمی‌تواند همه چیز زبان را توجیه کند. گرچه تقویت و تقلید به رشد آغازین زبان کمک می‌کنند، بهتر است آنها را حمایت کننده زبان و نه توجیه کننده آن در نظر بگیریم. کودکان اصوات، واژه‌ها و عباراتی را تولید می‌کنند، مثل: جوجو، دودو، بوبو... و به نظر می‌رسد که به اصواتی که تولید می‌کنند، علاقه دارند. یا برای واژه‌هایی که نام درست آن را نمی‌دانند واژه‌هایی می‌سازند. مثلاً، برای نامیدن پستانک می‌گویند «گوگو» یا جملاتی می‌سازند که هرگز آن را قبلاً نشنیده اند: «بابا، بای بای، ماشین گنده».

نظریه شناختی: تأکید نظریه شناختی بر آن است که زبان از تصاویر ذهنی نشأت می‌گیرد. که خود نتیجه مستقیم رشد شناختی است. پیازه معتقد بود که کودکان طرحی ذهنی را می‌پروراند و سپس نامی زبان شناختی بر آن می‌نهند. کودکان ابتدا به مفهوم اشیاء شکل می‌دهند و سپس دستور زبان خاص خود را برای بیان افکارشان می‌سازند. کودکان سلطه یابی بر زبان را تقریباً در پایان مرحله حسی - حرکتی و آغاز مرحله پیش عملیاتی رشد شناختی، یعنی از زمانی که نمادها را برای بازنمایی محیط به کار می‌برند، آغاز می‌کنند.

نظریه تعاملی: در سال‌های اخیر، دیدگاه جدیدی در مورد رشد زبان پدیدار شده است. این دیدگاه تأکید دارد که توانایی‌های فطری و تأثیرات محیطی، برای ایجاد دستاوردهای زبان کودکان، تعامل می‌کنند. گرچه چندین نظریه تعامل گرا (interactionist) وجود دارد، همه آنها بر بستر اجتماعی یادگیری زبان تأکید می‌کنند. کودک فعالی که از نعمت فرا گرفتن زبان بر خوردار است، تبادل‌های اجتماعی را مشاهده و در آن مشارکت می‌کند. کودکان به تدریج از همین تجربه‌ها به وظایف و قواعد زبان پی می‌برند. طبق دیدگاه تعامل گرا، استعداد فطری، میل زیاد به تعامل با دیگران و محیط زبانی و اجتماعی غنی با هم ترکیب می‌شوند تا به کودکان کمک کنند یک سیستم ارتباطی بسازند. اگر چه همه تعامل گریان، کودکان را موجوداتی فعال و ارتباطی می‌دانند، در مورد ماهیت دقیق توانایی‌های فطری زبان آنها هنوز اختلاف وجود دارد. چند نظریه پرداز، نوع تغییر یافته موضع چامسکی را قبول دارند. آنها معتقدند که کودکان آمادگی فراگیری زبان را دارند، ولی بر اساس تجربه زبان، فرضیه‌هایی را درباره ساختار آن می‌سازند و آنها را اصلاح می‌کنند (اسلوبین ۱۹۸۵). نظریه پردازان دیگر تحت تأثیر توانایی‌های شناختی چشمگیر نوباوگان و کودکان نوپا قرار گرفته‌اند. آنها معتقدند که کودکان با به کارگیری راهبردهای قدرتمند شناختی به زبان معنی می‌دهند. (روان‌شناسی رشد، لورا برک، ترجمه سید محمدی، جلد اول، ص ۲۴۱ و ۲۴۲)

(۱۲) گزینه (۲) صحیح است.

ترکیب: پهلوی هم گذاشتن عناصر و اجزاء برای ایجاد یک کل یکپارچه و تولید طرح یا ساختن که قبلاً به شکل فعلی وجود نداشته است. ترکیب همان فعالیت ذهنی است که به آفرینندگی یا خلاقیت معروف است. خرده طبقه‌های ترکیب عبارتند از:

۱- تولید یک اثر بی‌همتا یا منحصر به فرد: منظور پدید آوردن اثری است که در آن پدید آورنده اندیشه‌ها، احساس‌ها و تجارب خود را به دیگران منتقل می‌کند. به عنوان مثال: توانایی نوشتن یک داستان، مقاله یا شعر ابتکاری یا توانایی بیان تجارب شخصی به طور مؤثر.

۲- تولید یک نقشه یا مجموعه اقدام‌های پیشنهادی: به عنوان مثال: توانایی پیشنهاد دادن راه‌های آزمودن فرضیه‌ها یا توانایی طراحی یک طرح آموزشی برای تدریس در یک موقعیت ویژه.

۳- استنتاج مجموعه‌ای از روابط انتزاعی: یعنی تولید یک مجموعه روابط انتزاعی برای دسته‌بندی یا تبیین داده‌ها یا اندیشه‌های معین یا استنتاج پیشنهادها و روابط از یک مجموعه پیشنهاد اساسی یا بازنمایی‌های نمادی. به عنوان مثال: توانایی تدوین یک نظریه یادگیری قابل استفاده در آموزش کلاسی یا توانایی انجام اکتشافات ریاضی و تدوین اصول و قوانین ریاضی. (روان‌شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۴۵۳)

(۱۳) گزینه (۳) صحیح است.

جیمز ماریا با استفاده از روش‌های مصاحبه بالینی و پرسش‌نامه‌های کوتاه و بر اساس دیدگاه اریکسون درباره نوجوانی و هویت، تشکیل هویت را بر اساس دو ملاک کاوش و احساس تعهد، مورد بررسی قرار داد و چهار وضعیت هویت را ارائه داده است که ماهیت ثابتی ندارند. چهار وضعیت هویت از دیدگاه ماریا عبارتند از:

کسب هویت (identity achievement) یا هویت کسب شده: افرادی که هویت کسب کرده‌اند، قبلاً گزینه‌ها را بررسی نموده و به یک رشته ارزش‌ها و اهدافی پای‌بند هستند که خودشان آنها را برگزیده‌اند. آنها احساس سلامت روانی می‌کنند، در طول زمان از احساس یکسانی برخوردارند، و می‌دانند راه به کجا می‌برند. به عنوان مثال وقتی که از امیر پرسیدند اگر شرایط بهتری فراهم شود چقدر مایل است شغل انتخاب شده‌ی خود را رها کند، او جواب داد: «خوب، ممکن است این کار را بکنم، اما تردید دارم. مدت زیادی به شغل وکالت فکر کرده‌ام و کاملاً اطمینان دارم که این شغل برای من مناسب است.»

وقفه هویت (moratorium) یا تعلیق هویت یا هویت معوق (خویشتن‌یابی): این افراد تعهدات قطعی برای خود ایجاد نکرده‌اند. آنها سرگرم فرایند کاوش هستند، به این صورت که اطلاعات جمع‌آوری می‌کنند و فعالیت‌های گوناگون را امتحان می‌کنند به این امید که ارزش‌ها و اهدافی را برای هدایت زندگی خود بیابند. به عنوان مثال وقتی که از امیر پرسیدند تا به حال در مورد عقاید مذهبی خود تردید کرده است، او گفت: «بله، حدس می‌زنم اکنون مشغول همین کار هستم. من نمی‌توانم بفهمم با این همه موجودات شریر در جهان، چگونه امکان دارد خدایی وجود داشته باشد.»

ضبط هویت (identity foreclosure) یا هویت پیش رس یا ضبط شده یا از دست رفته یا رکود: افرادی که هویت ضبط شده دارند، خود را به ارزش‌ها و اهدافی متعهد ساخته اند بدون اینکه گزینه‌های دیگر را بررسی کرده باشند. در عوض آنها هویت حاضر و آماده ای را می‌پذیرند و ضبط می‌کنند که یک فرد مقتدر (معمولاً والدین اما گاهی معلمان، رهبران مذهبی، یا معشوق‌های رمانتیک) آن را برای ایشان برگزیده است. به عنوان مثال وقتی که از زهرا پرسیدند تاکنون عقاید سیاسی خود را مورد بازنگری قرار داده است، او جواب داد: «نه، نه واقعاً. خانواده ما در این گونه مسایل خیلی اتفاق نظر دارند».

پراکنندگی هویت (identity diffusion) یا ابهام هویت یا سردرگمی هویت یا هویت پراکنده یا مغشوش: افرادی که هویت پراکنده دارند فاقد جهت روشنی هستند. آنها پای بند ارزش‌ها و اهداف نیستند و برای رسیدن به آنها تلاش هم نمی‌کنند. آنها ممکن است هیچ گاه گزینه‌ها را کاوش نکرده باشند یا این کار را بسیار تهدیدکننده و توانکاه بدانند. به عنوان مثال، وقتی که از شقایق پرسیدند در مورد نقش‌های جنسی غیر سنتی چه نظری دارد، او در جواب گفت: «نمی‌دانم. این برای من اهمیت چندانی ندارد.» (روان شناسی رشد، لورا برک، ترجمه سید محمدی، جلد دوم، ص ۶۴)

گزینه (۱) صحیح است. (۱۴)

اندیشه آموزش برنامه ای را نخستین بار بی. اف. اسکینر در مقاله ای با عنوان " علم یادگیری و هنر آموزش " که در سال ۱۹۵۴ منتشر ساخت ارائه داد. او در این مقاله معایب روش‌های مرسوم آموزش و یادگیری مدارس را مورد بررسی قرار داد و آموزش برنامه ای را به عنوان وسیله رفع این معایب پیشنهاد کرد. به نظر اسکینر، روش‌های مرسوم آموزشی، به ویژه روش سخنرانی و آموزش به وسیله کتاب‌های درسی معمولی، روش‌های ناقصی هستند، زیرا آنها یادگیرنده را به فعالیت وا نمی‌دارند و از اصول مهم یادگیری استفاده نمی‌کنند. آموزش برنامه ای، مانند دیگر روش‌های آموزشی، نیاز به طراحی و آماده سازی قبلی دارد. مراحل چگونگی تهیه متون آموزش برنامه ای عبارتند از: ۱- تهیه مقدمات: الف) انتخاب واحد درسی. در نوشتن آموزش برنامه ای، پیش از هر چیز، انتخاب واحد درسی یا موضوع آموزشی ضروری است. بهتر است موضوعات آموزش برنامه ای مختصر و دقیق باشند. تهیه مطالب برنامه ای برای موضوع‌های مفصل و طولانی کار دشواری است. ب) تعیین اجزای محتوایی درس. همان گونه که در روش مرسوم آموزشی کلاسی، معلم ابتدا مطالب یک نیمسال یا یک سال تحصیلی یا یک درس را به اجزای آن تقسیم می‌کند تا بتواند موضوع‌های مورد بحث در هر جلسه را مشخص نماید، برنامه نویس آموزش برنامه ای نیز باید موضوع‌های درسی را بر حسب تقدم و تأخری که در آموزش آنها رعایت می‌شود تعیین کند و به طور مرتب دنبال هم قرار دهد. پ) تعیین هدف‌های نهایی آموزشی در قالب هدف‌های رفتاری. معلم باید هدف‌های آموزشی خود را از پیش تعیین نماید و این هدف‌ها را در قالب رفتار و اعمال قابل مشاهده و قابل اندازه گیری یادگیرنده، یعنی به صورت هدف‌های رفتاری، بنویسد. در نوشتن مطالب برنامه آموزشی نیز این کار ضروری است. ت) تعیین آمادگی یا رفتارهای ورودی

مورد نیاز و تهیه آزمون رفتارهای ورودی. معلم برای آموزش دادن هر مطلب تازه باید مطمئن شود که یادگیرنده دانش و مهارت‌های کافی پیش نیاز برای یادگیری آن مطلب را دارد. این تعیین آمادگی در نوشتن مطالب برنامه ای نیز لازم است، زیرا از پیش باید معلوم شود که چه کسانی می‌توانند از عهده یادگیری برنامه برآیند. (ج) تهیه آزمون رفتارهای نهایی. در تهیه برنامه آموزشی، علاوه بر آزمون مربوط به رفتارهای ورودی، تهیه آزمون مربوط به رفتارهای نهایی نیز لازم است. ۲- برنامه نویسی: پس از تهیه مقدمات بالا، قدم بعدی نوشتن متن برنامه آموزشی است. تهیه متن برنامه آموزش برنامه ای با تهیه متون کتاب‌های درسی معمولی تفاوت اساسی دارد. در آموزش برنامه‌ای موضوع‌های درسی به اجزای کوچکی تقسیم می‌شوند. بنابراین، مهم‌ترین اقدام در تهیه مطالب آموزش برنامه ای تهیه اجزای موضوع درس یا مراحل است که یادگیرنده در ضمن یادگیری باید طی کند. در زبان آموزش برنامه ای به هر یک از این مراحل یا گام‌ها قاب می‌گویند. (روان شناسی پرورشی، ویراست نو، سیف، ص ۴۷۰)

(۱۵) گزینه (۲) صحیح است.

در نظریه ترستون هوش از هفت توانایی عمده زیر تشکیل شده است: درک کلامی (توانایی درک قیاس‌های کلامی و خواندن و فهمیدن متن)، سیالی واژه (توانایی کار کردن با کلمات، واژگان)، سهولت عددی (سرعت و درستی محاسبات)، تجسم فضایی (توانایی انجام کارهایی نظیر چرخاندن اشیاء در ذهن)، حافظه تداعی (توانایی یادآوری کلمات یا اشیاء ارائه شده به صورت جفت)، سرعت ادراکی (مانند توانایی یافتن دفعاتی که یک کلمه در یک متن تکرار شده است)، استدلال (توانایی حل مسائل استدلالی ریاضی یا منطقی).

نظریه جی. پی. گیلفورد (۱۹۶۷) که به الگوی ساخت هوشی (ساخت عقلی) شهرت دارد، از سه بخش یا سه طبقه اصلی با نام‌های عملیات، محتوا و فرآورده و تعدادی خرده طبقه یا فعالیت فرعی تشکیل یافته است که بر روی هم $120 = (6 \times 5 \times 4)$ عامل را بوجود می‌آورد. صورت جدیدتر نظریه گیلفورد (۱۹۸۸)، $180 = (6 \times 6 \times 5)$ عامل است، اما الگوی ۱۲۰ عاملی او شهرت دارد.

یکی دیگر از نظریه‌های هوش چندگانه نظریه رابرت استرنبرگ است. از نظر استرنبرگ هوش از مجموعه ای از مهارت‌های تفکر و یادگیری تشکیل یافته است که در حل مسائل تحصیلی و زندگی روزانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. می‌توان گفت که یکی از معروفترین رویکردهای مربوط به تفکر درباره هوش نظریه سه بخشی استرنبرگ و گسترش تازه‌تر آن به نام هوش موفق است. طبق این نظریه، هوش دارای سه چهره است: تحلیلی، آفریننده (خلاق) و عملی.

هوارد گاردنر یکی دیگر از نظریه پردازان هوش چندگانه، نظریه ای وضع کرده شامل هشت نوع هوش با نام‌های، زبانی (کلامی)، موسیقایی، منطقی - ریاضی، فضایی، بدنی - جنبشی، طبیعت گرایانه، درک دیگران (میان فردی) و درک خود (درون فردی) می‌باشد. در نظریه گاردنر هوش به صورت، توانایی حل مسائل یا ساختن چیزی با ارزش تعریف شده است. در این نظریه چنین فرض شده که در میان افراد از لحاظ هوش‌های مختلف تفاوت وجود دارد. از جمله دلایل گاردنر برای

وجود هوش‌های مختلف و جدا از هم استناد به شواهد حاصل از صدمه‌های مغزی است که اغلب در نتیجه آن کارکرد یکی از نواحی مغز مانند زبان مختل می‌شود اما کارکرد سایر نواحی دست نخورده می‌ماند. هم‌گاردنر و هم‌استرنبرگ معتقدند که هوش در فرهنگ‌های مختلف به صورت متفاوت ظاهر می‌شود. نظریه‌گاردنر الزاما به ۸ هوش یا ۸ توانایی منحصر نمی‌شود. او معتقد است که احتمالا بیش از ۸ هوش وجود دارد و در یکی از آثار خود هوش روحانی و هوش وجودی (هستی‌گرایانه) را نیز مطرح کرده است. منظور او از طرح این هوش‌ها اذعان به وجود توانایی‌های اندیشیدن درباره پرسش‌های بزرگ مربوط به معنای زندگی است. (روان‌شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶ و ۳۲۹)

(۱۶) گزینه (۱) صحیح است.

حافظه تمامی عمر ما حافظه دراز مدت (Long-term memory) نام دارد. این حافظه هر آنچه را که ما در طول زندگی فرا می‌گیریم در خود جای می‌دهد. در واقع خزانه حافظه دراز مدت نامحدود است. برای اینکه اطلاعات از حافظه کوتاه مدت یک مرحله فراتر رفته و به حافظه دراز مدت انتقال یابند باید رمزگردانی بشوند. منظور از رمزگردانی تغییر شکل دادن یا به حالت انتزاعی در آوردن اطلاعات یعنی بازنمایی آنها به صورتی به غیر از صورت اولیه است. اطلاعات برای ذخیره سازی در حافظه دراز مدت به سه صورت عمده زیر رمزگردانی می‌شوند: حافظه رویدادی، حافظه روندی.

حافظه رویدادی (Episodic memory): منظور از حافظه رویدادی خاطرات ما از تجارب شخصی مان است. به سخن دیگر، حافظه مربوط به اطلاعات وابسته به زمان‌ها و مکان‌های خاص، به ویژه اطلاعات مربوط به وقایع زندگی مان، حافظه رویدادی نام دارد. در حافظه رویدادی، تصاویر ذهنی نقش مهمی ایفا می‌کنند، همچنین سر نخ‌ها یا نشانه‌های مربوط به زمان و مکان به ما می‌کنند تا اطلاعات را از این بخش حافظه باز یابیم. برای نمونه خاطرات روز اول مدرسه، یا وقتی به یاد می‌آوریم در میهمانی چند شب پیش چه کسانی تازه‌ای را ملاقات کردیم و غیره خاطرات رویدادهای ویژه را به یاد می‌آوریم.

حافظه معنایی (Semantic memory): حافظه معنایی، دانش کلی افراد درباره جهان است. در حافظه معنایی، معنا ذخیره می‌شود. به عنوان مثال، وقتی که جمله ای را در یک کتاب می‌خوانیم، معنی آن را حفظ می‌کنیم، نه کلمات یا ویژگی‌های دستوری آن جمله را. در حافظه معنایی دانش بیانی (اخباری) ذخیره می‌شود. منظور از دانش بیانی، دانش درباره چه چیزی امور است. از آنجا به این دانش بیانی می‌گویند که ما می‌توانیم آن را به صورت شفاهی یا کتبی بیان کنیم. حافظه معنایی مستقل از هویت شخص در رابطه با گذشته مطرح می‌گردد. اطلاعات موجود در حافظه معنایی عموماً به صورت گزاره و طرحواره ذخیره می‌شوند. گزاره‌ها برای باز نمایی یا معرفی واحدهای کوچک معنی مناسب اند. برای مجموعه‌های بزرگ دانش، به عوض گزاره‌ها، از طرحواره استفاده می‌شود. طرحواره یک ساختار انتزاعی است که معرف اطلاعات ذخیره شده در حافظه است. طرحواره را به

صورت، شبکه‌هایی از اندیشه‌ها یا روابط به هم مرتبط یا شبکه‌هایی از مفاهیم که در حافظه افراد وجود دارند و آنان را قادر می‌سازند تا اطلاعات تازه را درک و جذب نمایند تعریف می‌کنند. به باور روانشناسان شناختی، طرحواره‌ها سنگ بناهای شناخت هستند. سیفرت می‌گوید طرحواره‌ها هدایت‌کننده عملیات پردازش خبر هستند. پس طرحواره، انتزاعی‌ترین و بنیادی‌ترین بعد اطلاعات انسان درباره یک واحد شناختی است.

حافظه روندی یا روشی (Procedural memory): حافظه مربوط به چگونگی انجام امور به ویژه فعالیت‌های فیزیکی یا جسمی مانند بازی‌های ورزشی را حافظه روندی یا روشی می‌نامند. اسلاوین می‌گوید این نوع حافظه ظاهراً در یک رشته زوج محرک - پاسخ ذخیره می‌شود. پس حافظه روندی به دانش چگونه انجام دادن یک عمل گفته می‌شود. در حافظه روندی، دانش روندی ذخیره می‌شود. دانش روندی دانش چگونه انجام دادن کارهاست در مقابل دانش بیانی که دانش چه چیزی بودن است. و عملکرد مربوط به مهارت‌های جسمی و ذهنی ما را هدایت می‌کند. ویژگی مهم مهارت‌هایی که با دانش روندی مشخص می‌شوند، خودکاری آنهاست. منظور از خودکاری این است که تا چه اندازه مهارت مورد نظر بدون کوشش هشیارانه و اندیشیدن مرحله به مرحله صورت می‌پذیرد. برای مثال شما می‌توانید دانش بیانی یا اخباری درباره ساخت یک دوچرخه داشته باشد و دانش روندی شما درباره دوچرخه دانش چگونه دوچرخه سواری کردن است. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲ و ۱۹۳)

(۱۷) گزینه (۳) صحیح است.

به نظر پیازده هوش تابع دو اصل عمومی است: یکی میل به سازگاری با محیط و دیگری سازماندهی یا میل به منظم کردن و شکل دادن فرایندهای فکری به صورت نظامهای همگن. به نظر پیازده هوش نمونه کارنامه‌های گرایش ای خاص از انطباق زیستی است. او معتقد است از نظر زیستی، سازماندهی محیط از فرایند سازگاری قابل تفکیک نیست. این دو فرایند مکمل برای یک مکانیسم واحدند. پس در نظریه پیازده تعامل یا مبادله بین شخص و محیط به دو صورت انجام می‌گیرد: بیرونی (سازگاری) درونی (سازمان). به فرایند دمساز کردن طرحواره و تجربه‌ها با یکدیگر به منظور ایجاد تعادل سازگاری گفته می‌شود. سازگاری جنبه برخورد و سازش با محیط را در تعامل بین فرد و محیط نشان می‌دهد. فرایند سازگاری به دو صورت جذب و انطباق (تطابق) انجام می‌گیرد.

جذب یا درونسازی (Assimilation): جذب مستلزم بروز پاسخی است که از پیش کسب شده است. مثلاً وقتی کودکی پستانکی را می‌مکد، آن را به فعالیت مکیدن که از قبل می‌دانسته است جذب می‌کند. جذب وقتی صورت می‌گیرد که کودک چیزی را از محیط بگیرد و آن را جزئی از خود سازد. از نظر پیازده، جذب وقتی صورت می‌گیرد که شخص مطلب تازه ای را بر حسب مطالب آشنا ببیند، یعنی در موقعیتی تازه رفتار را انجام دهد که در موقعیت‌های گذشته انجام می‌داده است. بعنوان

مثال کودکان یک منطقه دور افتاده روستایی که قبلاً هواپیما ندیده اند ممکن است با دیدن یک هواپیما آن را به یک ادراک آشنای قبلی جذب کنند و آن هواپیما را یک پرنده سفید بزرگ بنامند. انطباق یا برونسازي (Accommodation): وقتی که رفتار کنونی یا طرحواره‌های موجود شخص برای مقابله با محیط کافی نیست و نیاز دارد تا در رفتار خود تغییر ایجاد کند، به تطابق می‌پردازد یعنی وقتی که کودک قادر نیست شیئی را به فعالیت موجود خود جذب کند، خودش را با محیط انطباق می‌دهد. فرد در انطباق ناگزیر از ایجاد تغییر در رفتار خودش است. پیاژه، تقلید کودک از رفتار دیگران را که از طریق آن رفتارشان را بر رفتار دیگران منطبق می‌سازد خالص‌ترین نمونه انطباق می‌داند. جذب و انطباق معمولاً به صورت مکمل یکدیگر اتفاق می‌افتند فرض کنید کودکی با شناختن گربه خانه خودش را طرحواره «گربه» در او شکل گرفته است، اگر او در بیرون از خانه گربه‌ای را با اندازه و رنگ متفاوت ببیند و آن را نیز با نام «گربه» صدا کند می‌گوییم که طرحواره یا رفتار موجود خود را با تجربه تازه سازگار کرده است، یعنی سازگاری از راه جذب انجام داده است. حال اگر همین کودک، با دیدن یک سگ آن را نیز «گربه» بنامد و اطرافیان به او توضیح دهند که آن یک سگ است در این صورت کودک نمی‌تواند سگ را به طرحواره گربه جذب کند و باید یک طرحواره تازه برای سگ تشکیل دهد. در این صورت کودک از طریق انطباق به سازگاری می‌پردازد. سازمان یا سازماندهی (organization): همانطور که گفته شد در نظریه رشد شناختی پیاژه کنش متقابل بین فرد و محیط زندگی او نقش اساسی ایفا می‌کند. این تعامل به دو صورت انجام می‌گیرد. یکی بیرونی است که سازگاری نام دارد و دیگری درونی است که سازمان نامیده می‌شود. سازماندهی را می‌توان فرایند شکل دهی الگوهای منسجم و منظم فکری دانست که با هدف کارآتر شدن انسان در تعامل با محیط انجام می‌گیرد. سازمان یا سازماندهی به این مطلب اشاره می‌کند که اعمال ذهنی پراکنده و نامرتب نیستند، بلکه با یکدیگر هماهنگی کامل دارند. سازمان به یک نظم منطقی حاکم بر دستگاه شناختی اشاره می‌کند. بدین معنی که این دستگاه از یک کلیت منسجم تشکیل یافته که هیچ جزئی از آن، بدون تأثیر گذاری بر سایر اجزاء تغییر نمی‌کند. بنا به اعتقاد پیاژه، سازمان دادن یک تمایل فطری در نزد موجودات زنده است که سبب می‌شود آنها بتوانند ساختها و تجارب پراکنده خود را در هم ادغام کنند و ساختهای سطح بالاتری (جسمانی یا روانی) را به وجود آورند. به عنوان مثال، کودک از یکی کردن در مهارت ساده نگاه کردن و چنگ زدن به مهارت پیچیده و سطح بالاتری مثل برداشتن چیزی ضمن نگاه کردن به آن می‌رسد. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۷۱ و ۷۲)

(۱۸) گزینه (۲) صحیح است.

(۱۹) گزینه (۱) صحیح است.

۲۰) گزینه (۴) صحیح است.

روش اکتشافی هدایت شده حد وسط بین روش‌های آموزش معلم - محور و روش آموزش برای یادگیری اکتشافی محض یا روش اکتشافی هدایت نشده قرار دارد. و روشی است که در آن یادگیرنده تشویق می‌شوند تا به کمک پرسش‌ها و راهنمایی‌های معلم به درک و فهم مطالب برسند. در این روش، یادگیرنده به اندازه کافی استقلال عمل دارد، اما معلم بر کار او نظارت می‌کند و هر جا که به کمک نیاز داشته باشد او را یاری می‌دهد. متخصصان و صاحب نظران معتقدند یادگیری هدایت شده از یادگیری غیر ساختارمند یا همان یادگیری هدایت نشده اثربخش تر است. در کل، پژوهش‌های یادگیری اکتشافی هدایت شده را بر دیگر روش‌ها ترجیح داده اند. در یک پژوهش فرا تحلیل، مشخص شد، دانش آموزانی که با روش یادگیری اکتشافی هدایت شده آموزش دیدند، پیشرفت یادگیری شان سه برابر بیشتر از دانش آموزانی بود که با روش‌های مرسوم آموزش نمایشی یا سخنرانی آموزش دیدند. پژوهشی دیگر نیز نشان داد که این روش موجب می‌شود که یادگیرندگان بیشتر درگیر فعالیت‌های یادگیری شوند و به تفکر سطح بالا بپردازند. (روان شناسی پرورشی نوین، ویرایش ششم، سیف، ص ۵۴۲)

فهرست منابع

- ۱- بیابانگرد، اسماعیل، روان‌شناسی تربیتی، تهران، نشر ویرایش، چاپ اول، ۱۳۸۴.
- ۲- براهنی، محمد نقی، زمینه روان‌شناسی هیلگارد، تهران، انتشارات رشد، چاپ یازدهم، آبان ۱۳۸۸.
- ۳- مخبری، عادل، روان‌شناسی تربیتی، تهران، پوران پژوهش، چاپ سوم، بهار ۱۳۹۲.
- ۴- کریمی، یوسف، روان‌شناسی تربیتی، تهران، نشر ارسباران، چاپ نهم، زمستان ۱۳۸۶.
- ۵- سید محمدی، یحیی، روان‌شناسی تربیتی، تهران، نشر روان، چاپ دوم، بهار ۱۳۸۷.
- ۶- سعیدی، شاهده، عراقچی، مهشید، دانش فر، حسین، روان‌شناسی تربیتی، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول، ۱۳۸۷.
- ۷- خوی نژاد، غلامرضا، رجایی، علیرضا، نظریه‌های رشد، تهران، انتشارات رشد، چاپ پنجم، بهار ۱۳۹۱.
- ۸- فیروزبخت، مهرداد، زمینه روان‌شناسی سانتراک، جلد (۱ و ۲)، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ سوم، ۱۳۸۷.
- ۹- خرازی، علینقلی، روان‌شناسی تربیتی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ هفتم، ۱۳۸۶.